Štev. 8. V Ljubljani, dne 30. aprila 1923. III. leto.

List izhaja dvakrat na mesec.
Posamezna št. 75 p
Naročnina mesečno 1·50 D.
Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

VOJNI INVALID

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo in upravništvo v Št. Peterski vojašnici.

Glasilo izvršnega odbora udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot kraljevine SHS.

Velikodušni dar kraljeviča.

Njegovo Visočanstvo kraljevič Džordže je podaril, kakor smo že poročali, našemu udruženju vsoto milijon dinarjev. Njegov pooblaščenec, advokat g. dr. Ačimovič, je izplačal ta dar središnjemu odboru v Beogradu. Dne 31. marca t. l. je sklical središnji odbor izredno sejo na čast Njegovemu Visočanstvu kraljeviču, ga imenoval za velikega dobrotvorca udruženja in sklenil, da se mu pošlje prepis sejnega zapisnika, da se ustanovi s podarjenim milijonom fond za postavitev invalidskega doma v Beogradu in da se telegrafičnim potom zahvali in pozdravi Visokega dobrotvorca.

Veliko dejanje ne bo nikdar pozabljeno, dokler ne izumre zadnja vojna žrtev naše širne domovine.

Ne samo to, da je materijelno pomogel bedni, zapuščeni družini; naš veliki dobrotvorec je pokazal svoje najiskrenejše srčno čustvo do svojih zvestih nekdanjih borcev, ki danes ginevajo v pomanjkanju in nadlogah med splošnim kaosom.

Mnogo je olajšal njihovo notranjo bol, da se ne čutijo več popolnoma zavrženi in pozabljeni, ker imajo še dobrotnika, ki je pokazal svoje notranje sočutje s tako plemenitim dejanjem in to še na tako vzvišenem mestu.

Če pomislimo, da imamo v naši domovini toliko različnih bogatinov, ki so postali ravno vsled vojne in po naših naporih srečni in so si pridobili blagostanje, pa se nihče ne zmeni niti, da bi za trohico olajšal trpljenje nesrečnih, moramo biti ginjeni pri takem plemenitem dejanju. Naš kraljevič nam je dal vse in dobesedno rečeno, kakor pravijo naši tovariši in bratje iz Beograda: »dal nam je še več, nego je imel.«

Ako bi bili vsi taki kot je njegovo Visočanstvo, ne bi bilo sploh bogatinov. Skozi dolga leta vojne, od leta 1912, ko je padel prvi strel za osvobojenje našega naroda, pa do konca leta 1918, do izvršitve osvobojenja troimenega naroda Srbov, Hrvatov in Slovencev, stal je naš kraljevič vedno ob strani svojih zvestih borcev ter prenašal vse strašne muke in grozote težkih borb. Sredi krvavih poljan, zavitih v črne oblake dima, med točo sovražnih krogel, delil je muke s svojimi izkušenimi vojaki; ni jih zapustil pri težkih naporih in nevarnostih in jih ne zapušča niti danes v njihovem nesrečnem položaju, v kakoršnega jih je pahnila težka vojna. On čuti, ker ima blago srce in mnogo bridkih lastnih izkušenj.

Bil je priča vsega zla, ki ga je morala prenašati junaška vojska. Usoda je hotela, da je moral čutiti tudi sam na svojem telesu posledice sovražne krogle, ko je z ostanki hrabrega 4. pešpolka prodiral pri Mačkovem kamnu sovražne vrste in se na mah zvrnil težko ranjen med svojimi zvestimi vojaki, ki ga niso do zadnje kaplje krvi ostavili. Bodreč svoje zveste borce je izvojeval nevenljivo zaslužno zmago, ki bo ostala na veke zapisana v svetovni povestnici kot junaški čin hrabrega vnuka junaškega Velikega Kara Džordža. Za tako plemenito dejanje se ne more dobiti zadostnega zahvalnega izraza, ker gre zares iz dna duše vsake naše vojne žrtve. Veliki dar, katerega je središnji odbor odločil na svoji častni izredni seji za ustanovni fond v svrho sezidanja invalidskega doma v Beogradu, pa bo ostal na veke velik temeljni kamen z imenom našega Velikega dobrotvorca v stavbi onih, ki so izvršili velika svetovna dejanja, danes pa nimajo niti strehe.

Živel ustanovitelj, živel naš veliki dobrotvorec Nj. Visočanstvo kraljevič Džordže.

Ali si že član naše organizacije? Ali plačuješ članarino?

Uradni del.

+ **Novi nadpregledi.** Beograj. »Ratni invalid« od 15. t. m. prinaša vest, da je minister socijalne politike predlagal ministrskemu svetu, da ga pooblasti za sestavo specijalnih komisij za pregled vojnih invalidov in za rešenje invalidskih podpor. Komisije naj bi takoj pričele delovati. Razlog je ta, da se je našlo mnogo nepravičnosti pri presojah o podpori, s katero je državna blagajna jako obremenjena. O zadevi sporočimo pozneje bolj jasno. Pri nas smo konštatirali, da se tudi skrivajo nekateri neopravičenci, takozvani »lažiinvalidi« pod invalidskimi krinkami. Ako je vest resnična, mogoče se bo dalo kaj razčistiti pri novih komisijah. Na vsak način pa bi postopanje prišlo prav našim tovarišem iz celjskega in mariborskega vojnega okruga, kjer so komisije postopale, kakor se čujejo vedne pritožbe premalo objektivno in prestrogo.

+ **Kino Ljubljanski dvor**, ki prične obratovati nekako sredi avg. l. l. bo potreboval sledeče moči, katere so po pogodbi zasigurane sposobnim vojnim žrtvam: 1. kinooperaterja, ki odgovarja popolnoma zakonu (ukaz št. 191 z dne 18./9. 1912 § 11.) ter je na rokah in nogah popolnoma brez hibe. Poleg tega pogoja se zahteva spričevalo o 5letni praksi ter da ni samo kinooperator temveč tudi izučen elektrotehnik. Za točno izvrševanje službe mu bo treba položiti 5000 Din kavcije. 2. Pomočnika kinooperaterja, ki mu ni treba 5letne prakse in nima položiti samo 1000 Din kancije, sicer ima odgovarjati vsem zahtevam pod točko 1. 3. Blagajničarko v starosti od 20 do 30 let, ki naj bo vojna vdova, ali hčerka invalida, inteligentna, zmožna strojepisja, lepega vedenja in verzirana v blagajniških poslih. 4. Štiri biljeterje, ki nimajo takih hib na rokah ali nogah, da bi jih pri delu ovirale in imajo inteligenten nastop. 5. Vratarja, ki bo tudi sluga pri kinopodjetju ter je brez hibe na rokah in nogah. Star mora biti 25 do 30 let in neoženjen. Reeflektanti naj vlagajo svoje natančno razložene ponudbe pisarni udruženja v Št. Peterski vojašnici med uradnimi urami najkasneje do 15. maja t. l. Zasebnih ponudb pa kino podjetje direktno od strank samih ne sprejema in se sploh ne ozira nanje zato se opozarjajo vsi dotični, da ni treba delati kakih osebnih predstav in prošenj pri podjetju, ki je vezano po pogodbi na izjavo organizacije.

+ **Razpisana mesta.** Pri deželnem sodišču v Ljubljani so razpisana 3 mesta jetniških paznikov, za katera se vlagajo prošnje do 28./V. t. l. Več v »Ur. L.« št. 38.

+ **Razpis služb.** Pri okrajnih sodiščih v Dol. Lendavi, Ormožu in Ptuju so razpisana mesta sodnih slug. Prošnje se vlagajo do 23./V. t. l. Glej »Uradni List« št. 36. Mesto jetniškega paznika se odda pri okrožnem sodišču v Mariboru. Prošnje se vlagajo do 28./V. t. l. Več v »Ur. L.« št. 38. Okrajno sodišče v Metliki razpisuje mesto poduradnika, okrajno sodišče v Črnomlju pa mesto sluge. Prošnjo do 26./V. t. l. Razpis v »Ur. L.« št. 36. Mesto sluge je oddati tudi pri okrajnem sodišču v Litiji, za katero se vlagajo prošnje do 20./V. t. l.

+ **Pozor!** Oddajo se tri mesta jetniških paznikov pri dež. sodišču v Ljubljani, kakor tudi mesta, ki bi se izpraznila vsled premestitve ali pa kako drugače tekom razpisa. Prosilci naj vložе pravilno kolekovane in opremljene prošnje, ki morajo biti svojeročno pisane po službeni poti **najkasneje do dne 28. maja 1923** pri predpisanem odseku. Prosilci, ki še niso v državni službi, morajo izkazati znanje slovenskega jezika v govoru in pismu; prošnji morajo priložiti rojstni in domovinski list, zadnje šolsko spričevalo, nravstveno spričevalo in uradno spričevalo državnega zdravnika, da so za drž. službo sposobni. Končno morajo izkazati, da so izpolnili svojo vojaško dolžnost ali pa da so trajno oproščeni. Vojni invalidi se opozarjajo na naredbo celokupne Narodne vlade z dne 20. novembra 1918, »Ur. L.« št. 115, vojni dobrovoljci na zakon o dobrovoljcih z dne 30. dec. 1921, št. 90. »Ur. L.« iz leta 1922, vojaški certifikatisti pa na predpise zakona z dne 19. aprila 1872, avstr. drž. zak. št. 60. Ker se oddajo tudi mesta, ki se izpraznijo tekom razpisa, naj navedejo prosilci izrecno vsa mesta, za katera prosijo, ako bi se izpraznila. Predsedništvo deželnega sodišča v Ljubljani, dne 17. aprila 1923. **Papež** s. r.

Glasovi iz naših novin.

Ekspoze medzavezniškemu komiteju v Belgiji.

Dne 14. aprila t. l. se je vršila v Gentu v Belgiji medzavezniška invalidska razstava. povabljeno je bilo tudi naše udruženje, ki se pa radi materijalnih težkoč ni moglo udeležiti razstave.

Zato je središnji odbor v Beogradu sestavil dolg ekspoze, v katerem je popisal današnje stanje vojnih žrtev v Kraljevini S. H. S. ter ga poslal medzavezniškemu komiteju za proučevanje invalidskega vprašanja v Gentu.

Da bodo člani obveščeni o tem, kako se je naslikal javnosti v inozemstvu naš položaj, prinašamo vsebino dotičnega ekspoveja v krajših potezah. Globoko smo presenečeni vsled pažnje naših tovarišev iz prijateljskih držav na našo usodo. Vprašajo, koliko so naše vlade storile za rešitev našega vprašanja.

Svesti smo si velikega značaja, ki ga ima razstava, da nudi priliko spoznati se invalidom vseh držav, da učvrstijo svoja prava in pridejo do koristnih rezultatov.

Žal nam je, da ne moremo 14. aprila t. l. v Gentu prožiti bratskih rok našim tovarišem. Smatramo pa za dolžnost, napram prijateljem, nam in državi, za katero smo se žrtvovali, da smo iskreni in navedemo prave razloge našega nezadovoljstva.

Z nadčloveškimi napori, s pomočjo prijateljev zaveznikov je vstvaril naš narod svoj nacionalni ideal.

Po izvršeni vojski je naletel pri notranjem urejevanju države na razne težkoče; notranja uprava zahteva res izkušenih mož v tej težki delikatni situaciji.

Oni, katerim bi najbolj pristojalo, to je oni del inteligence, ki je v vojni pokazal največje požrtvovanje, se izmučen po dolgi vojni abstrahira od državnih poslov. Profesijonirani političarji pa se na tem izkoriščajo in jemljejo državne posle v svoje roke. Osebni strankarski interesi dominirajo državne in nacijonalne interese.

Pri svojih zaslugah in izvršenih dolžnostih so invalidi verovali, da se jim hoče dati vsaj minimum potrebe za preživljanje. Vojna je povečala bogastvo in apetit po vživanju onih, ki niso trpeli v strelskih jarkih danes pa vladajo in se bavijo samo s strankarskimi osebnimi vprašanji, narodno in invalidsko vprašanje pa puščajo nerešeno. Državniki gledajo le, kako se bodo politično učvrstili, pozabljajo pa na junaške falange naše vojske, ki so jim s prenapori junaško omogočile, da se v popolni slobodi povzpnejo do najmogočnejših položajev v državni hijerarhiji.

Rezultat takega dela je današnje mizerno stanje voj. žrtev.

Mi ki tudi v času najhujše izkušnje nismo ruvali proti svojim državnikom, delamo protest pred predstavniki kulturnih narodov, da priznamo javno svoje nerazpoloženje napram svojim rojakom.

Preidemo preko 3 letnega boja našega udruženja, ki se z vsemi sredstvi trudi, da pokaže predstavnikom, da njihovo nerazumljivo ponašanje ni netaktno tretiranje voj. žrtev, povdarjajoč jim vedno, da taka nehvaležnost napram žrtvam za očetnjavo razdirajoče deluje na bodoče generacije in na javnost, ki gleda ranjence, ki v obvezah gladni prosijo po ulicah. Da preidemo to mučno perijodo izkušenj, ko smo se v kritičnih momentih za svoj obstanek trudili, da na vulgaren način izboljšamo svoje slabostno stanje, poglejmo kakšen je današnji položaj invalidskega staleža:

Pred nadaljnim razlaganjem, konštatiramo dve glavni dejstvi. Prvo je, da smo že od zibelke gojili brezmejno ljubezen napram domovini in da jo gojimo še danes. Po taki hvalevredni oskrbi smo pa došli v tak mučen ekonomski položaj, da takorekoč umiramo v skrajnem pomanjkanju. Protestujoči proti predstavnikom naše države, po katerih krivici smo vrženi v današnji težki ekonomski položaj, ne obtožujemo svoje rodne zemlje, ki nam je nad vse.

To konštatacijo smo morali napraviti zato, ker se naše vlade identificirajo z državo in ker se vsaka naša akcija za branitev naših interesov smatra uradno vedno za akt bolestnih idej, posebno komunističnih, zato, da se najlažje kompromitira naše delo. Na žalost je imelo to dostikrat uspeh. To radi tega, ker se je naša akcija paralelno razvijala in jačala s političnimi poskušnjami od strani komunistične stranke, kateri akciji pa nista imela nikoli nič skupnega.

Dokaz temu je, da so invalidi ostali še do danes patrijoti, kljub njihovim težkim časom. Z ozirom na postopanje predstavnikov z nami pa so ti patrijoti vendar predstavljali in še danes predstavljajo najnezadovoljnejši element v državi.

Pokojnine, ki se izplačujejo mesečno vojnim žrtvam so tako mizerne, da zardimo pred inozemskimi tovariši. Najmanjša pokojnina 50 odstotkov delanezmožnega invalida je 15 Din mesečno ali 2.50 franc. frankov. Največja z dvojnim dodatkom je 240 Din mesečno, ali 30 frankov in to pri nas, kjer stane kilogram moke 7 Din. ali 1 frank.

Ali bi mogel francoski ali belgijski invalid z amputirano roko ali nogo, ali pa brez obeh nog živeti z enim frankom na dan?

To pa ni vse. V novoosvobojenih krajih prejemajo invalidi od 6 do 480 K mesečno ali 1.50 Din do 120 Din. Mesečno 1.50 Din ali 15 Din ni pomoč in ni odškodnina za požrtvovalnost v službi domovine. Mi, ki smo patrijoti, prenašali smo in še prenašamo to iz ljubezni do domovine.

Pa še tako mizerna pomoč se ne izplačuje redno. Danes je na dolgu preko 200,000.000 Din, točno se ne more ugotoviti, ker ni štatistike.

Kakor z denarno pomočjo, tako je tudi z drugimi beneficijami. S trudom udruženja dobili smo nekoliko povlaščenj. Invalidi so se prvenstveno zaposljevali v državnih službah. — Danes je ta pravica postavljena na minimum in se nikakor ne vpošteva.

Iz vojne službe se odpuščajo pred časom, iz drugih služb pa se nemilostno odpuščajo kljub protestom udruženja. Najžalostneje je, da je temu najčešče vzrok fizična nesposobnost ali strankarska potreba.

Lečenje po kopališčih in drugod se izvršuje toda oskrba in hrana po domovih nista zadovoljivi in tudi zdravstvo se vrši v jako malo slučajih. Tudi ni materijelne pomoči za zdravljenje. To leto niti ni v budžetu postavke za nabavo sanitetnega materijala in za zdravstvo.

Državna in druga zdravilišča niso dovolj obremenjena z mesti v korist zdravstva naših članov. Sredi sezone v najpotrebnejšem času je nezadostno število mest rezerviranih, pač pa se jih prepušča pred ali po sezoni v hladnem vremenu.

O kakem organiziranem kreditu za pomoč pri otvoritvi delavnice ali kakega drugega posla ni govora.

Invalidi so napoteni v privatne denarne zavode in k osebam, kjer velike obresti onemogočujejo rentabilnost posojil.

Podpore v svrho redukcij so zelo slabe in ne koristijo praktično nič. Za šivalni stroj mora invalid polovico cene sam plačati. Tako daje redukacijski zavod samo kvalificirane delavce, ki so pod pritiskom okolnosti izpostavljeni težkemu fizičnemu naporu in imajo veliko manj pogojev, da pridejo do lastnih delavnic. Verjetno je, da radi tega ni tako polne reedukacije in je nasproti velikemu številu invalidov v Jugoslaviji malo število reeduciranih tovarišev, ker je praktična korist jako mala.

Vojna odškodnina se daje gotovo samo političnim prijateljem in velikim kapacitetam, invalidi pa se odbijajo ako prav je udruženje že v več slučajih interveniralo. Živina, prejeta na račun reparacij od neprijateljskih držav, je razprodana na licitaciji tako, da invalidi nimajo nikakih koristi od nje. Udeležba pri državnih nabavah in zakupih državnih lokalov (restavracij, kinematografov itd.) je invalidom izključena, ker se jim ne daje nobenih olajšav. Samo poskušalo se je in pri poskušnji je ostalo. Pri enakih pogojih se še daje invalidu prvenstvo ali kako če pa vojni invalid ne razpolaga s kapitalom, je to prvenstvo iluzorno, ker ga prekose s svojim kapitalom fizično sposobni ljudje. Jedina korist, ki se more doseči, je podelitev maloprodaje tobaka, pa tudi tu je treba kapitala, ki ga invalid težko najde, zato je tudi ta pravica v slabi meri izkoristena. V preteklem letu se je iz dohodkov tobačnega monopola odstopilo invalidskim organizacijam 0.004 celokupnih dohodkov, kar je znašalo okoli 3,000.000 Din in je to vendar ena vsaj ena realna pomoč v štirih povojnih letih.

Pogrebni stroški so postali istotako iluzorni vsled komplikacij. Po oddaljenih krajih in vaseh se itak nič ne daje, po mestih pa dokler leži invalid mrtev doma, je treba na vso moč prositi, da se izplača bedna pomoč 300 Din, ki je absolutno nezadostna. Vsled komplikacij mnogi niti ne prosijo. Domovi za vojno siročad so povečini nehigijenske stavbe. Urejeni niso na racijonalni podlagi in nimajo zadosti materijelnih sredstev. Vobče se ne obrača zadostne pažnje na te domove, tudi ne koristijo dosti in deca nima potrebne nege, kakoršno je zaslužila kot deca padlih herojev. Domovi, poverjeni privatnim inicijativam so gotovo mnogo boljši kot državni. Naše intervencije nekoliko ublažujejo tako stanje, toda ne dosežejo zadosti, ker državniki ne poslušajo naših protestov, naš moralni kapital pa je na žalost nezadosten, da bi se naše intervencije vzele v ozir.

Naša zemlja je bogata na državnih posestvih samoupravnih, cerkvenih in sekvestriranih imetjih. Kljub temu, da je naših invalidov 90 odstotkov kmetovalcev, bi se lahko zemlja njim dodelila namesto mizerne invalidnine, samo ako bi bilo razpoloženje vlad toplejše napram nam. Samo radi tega, ker vojni invalidi odklanjajo vsako miloščino in zahtevajo svoja prava, se poskuša med njimi sugeriranje takega razpoloženja kakor tudi med ostalim občinstvom.

Cerkvena zemlja se mora pustiti, samo en monastir pa bi lahko s svojo ogromno zemljo naselil na stotine invalidskih družin, in bi mu še ostalo toliko, da bi se smatral za bogatega posestnika. Sekvestrirana posestva, ki so se nekatera prijateljsko dodelila dobrovoljcem, se tudi izigravajo bodisi s sekvestracijo, ali advokatskimi pravdami, ki često upropaščajo naseljenika. Državna imetja se eksploatirajo v lastni režiji, pogosto pa ne morejo pokrivati izdatki dohodke, zato se ne dodeljujejo invalidom.

Naši člani se v ogromnem številu odrekavajo pokojninam in podporam, ako bi se jim dodelilo po pet hektarov zemlje, ki je sposobna za obdelovanje. Na ta način bi tako uredili invalidsko vprašanje, da bi bil oni odstotek voj. žrtev, ki ne pripada poljedelskemu stanu, lahko znosljiv za državni budžet.

Dovoljenja za brezplačne vožnje so reducirana na minimum tako, da se po pravici lahko reče, da jih več ni.

Samo v treh slučajih se ima pravico do brezplačne vožnje v najzadnjem razredu in sicer ako se gre v ortopedski zavod, v kopališčno zdravljenje in radi regulacije invalidskih pomoči.

Dajanje objav pa je tako komplicirano, da jih je fizično nemogoče izkoristiti. Dogaja se, da mora invalid iz vasi hoditi peš 15—20 km v mesto po objavo, z njo se vrne zopet peš domov, doma se potem šele vsede na železnico. Dobavljenje objav administrativnim potom osebno je težka stvar z ozirom na slabo administracijo. Prej je izdajalo objave udruženje preko svojih podrejenih odborov, ki so gotovo v vsakem večjem kraju. Sedaj je vzeta udruženju ta pravica. Navaja se razloge izkoriščanja. Res je potoval kdo od invalidov več nego je bilo treba, a to ni nikak razlog, da se vsi kaznujejo. Verjetneje je, da to ni bil pravi razlog, temveč, da se je želelo ograničiti svobodne akcije našega udruženja. Niti za naše kongrese se ne daje delegatom brezplačne vožnje, temveč za polovico cene, akoprav nimajo vojni invalidi niti potrebnega kruha.

Azil za onemogle invalide ne obstoji, oni gredo prosit, dokler ne umrjejo za tujim plotom. Invalidski dom sličen onemu naših tovarišev na Francoskem, so samo lepe sanje in topla želja vseh invalidov. Namesto tega se daje udruženju v Beogradu neke nehigijenične barake, v katerih je življenje invalida pod zelo težkimi pogoji strašilo.

Da se reasumira vse prednavedeno, se mora reči:

Brez podpore v denarju.
Brez finančne pomoči za delo ali obrt.
Brez brezplačnega lečenja v bolnici.
Brez invalidskega doma.

Brez pravice prostih voženj, fizično in moralno razmrcvarjeni, to so pogoji pod katerimi vegetira ogromno število naših članov.

Ker živimo pod takimi težkimi pogoji, so se strašno povečali smrtni slučaji v naših rodovih. Tuberkuloza kosi nemilostno. Kriminaliteta napreduje, stanje postaja vobče neznosno. Situacija nastaja kritična in tovariši nas naganjajo k nepreračunljivim akcijam.

Ljudje, ki stoje danes na čelu borbe, ker so izbrani z ogromnim poverenjem na poslednjem kongresu v Slavonskem Brodu 15. januarja t. l. zadržujejo take borbe, ker so prepričani, da bo od takega načina borbe trpela domovina in pričakujejo, da se državniki spametujejo. Tudi za predstavnike organizacije postaja situacija neznosna toda nočejo se izneveriti poverenju invalidskih mas ter ostanejo na njih čelu. Poskušali so, da pridejo v Gent med svoje tovariše državljane zavezniških držav in jih zaprosijo moralne pomoči za izhod iz današnjega bednega stanja z bratskimi dogovori.

Nimajo pa sredstev in so se tudi obrnili za pomoč na ministrstvo socijalne politike, ki jo je odbilo. Pač pa so pristali, da bi šli trije predstavniki našega udruženja, ki so bili obenem tudi zastopniki ministrstva. Povodom take ponudbe bi udruženje naredilo čin izdajstva napram celi akciji z ozirom na slabo stanje svojih članov, ker bi bila svobodna beseda ograničena, naši predstavniki pa morajo imeti težka srca in obtoževati to ministrstvo, zato je misel na uradno zastopstvo absurdna.

Zato je središnji odbor na svoji seji dne 6. marca t. l. poziv ministrstva odbil, toda sklenil odposlati svoj memorandum, označujoč v njemu jasno stanje naših invalidskih mas in bedne razloge, zakaj ni naša država zastopana na belgijski razstavi, smatra pa, da če s tem tudi jasno manifestirati spomin tovariške ljubavi do zavezniških borcev, s katerimi smo skupaj prelivali kri za občo stvar v času svetovne vojne.

Na mesto nas bosta tam uradnika ministrstva, ki ne bosta mogla predstavljati iskreno invalide, vdove in sirote naše kraljevine, temveč morala bosta braniti delo birokratskih predstavnikov, v katerih rokah je usoda več ko pol milijona vojnih žrtev.

Na koncu se središnji odbor udruženja vojnih invalidov vdov in sirot v Beogradu kot predstavnik ujedinjenih vojnih žrtev cele kraljevine s čudom spominja, da se je belgijska razstava postavila pod pokroviteljstvo jugoslovenskega ministra za socijalno politiko, t. j. države, v kateri se invalidsko vprašanje v 5 letih po vojni ni rešilo, kjer je položaj vojnih žrtev tako strašen kakor smo razložili, obrača pa se do svojih dragih tovarišev zavezniških držav za moralno pomoč in bratsko solidarnost.

Zato jih pozdravlja:

Živela bratsko solidarnost, živela invalidska zavest, živela borba.

Središnji odbor.

Kako se cenijo vojne žrtve na Francoskem.

(Posnemamo po »Ratnem invalidu«.)

Že v letu 1916 je bil sprejet zakon, ki je rezerviral gotova službena mesta samo vojnim žrtvam. Ker se je pa pojavilo po vojni preveliko število invalidov, vdov in sirot in so se razpoložljiva mesta napolnila, so se pričele čuti pritožbe.

Zato je francoski parlament na predlog samih ministrov bivših soborcev rešil dne 30./6. 1921 različen dopolnitve k tozadevnemu zako-

Načrt

invalidskega zakona, izdelan v sporazumu z ministrstvom socialne politike na konferenci v Ljubljani 11. in 12. sept. 1922

Naša beseda.

Zgodovina invalidskega vprašanja v naši državi je žalostna. Namesto da bi bili naši državniki že pred vojno, ali pa vsaj takrat, ko so povedli narod na mejo, sklenili jasen in pravičen zakon o odškodnini invalidom, družinam padlih vojakov in ostalim žrtvam vojne, niso oni tega storili niti do danes, po štirih letih po premirju.

Dočim je ta štiriletna doba v zgodovini invalidskega vprašanja za invalide polna trpljenja, upanja a nato obupanja, je pa z druge strani za nadrejene oblasti ta doba polna obljub, obotavljanja, a nato tudi surovega zavračanja, ki je bilo jasno naperjeno zoper nas.

Da bi prišli do kolikor toliko boljšega pravičnejšega, modernejšega stalnega zakona o odškodnini invalidom, smo 6. sept. 1922 pristali na to, da z nadrejenim predstavništvom tedanje vlade začnemo delati zakonski projekt. Sad našega dela je ta naš projekt, ki smo ga dali natisniti na svoje stroške.

Toda čeprav v njem načelo minimalne odškodnine za našo izgubljeno delozmožnost ni izveden tako, kakor smo mi zahtevali in kakor terjajo naše potrebe, se nam je pri pogajanjih, ko smo dokazovali opravičenost naših potreb, vendar posrečilo izdelati ta projekt v sporazum s predstavnikom tedanje vlade g. dr. Žerjavom, ministrom socijalne politike. Samo štirje členi so ostali sporni in sicer: čl. 36., 46., 81. in 116.

Toda vsak invalid, vsaka vdova, vsaka vojna sirota ve, kako smo bili stoinstorat zavrnjeni. Namesto tega sporazumnega projekta o **odškodnini** nam žrtvam vojne za izgubljena življenja, dele telesa itd., je vlada v bivšem parlamentu 2. dec. 1922 predložila projekt invalidskega zakona o **pomoči** vojnim žrtvam. Zopet pomoč, zopet miloščina! Pa še ta in tak monstrnozni projekt, proglašen za zasilnega, da bi nas preslepili, je ostal v arhivu bivšega parlamenta, kakor so sploh vse narodne potrebe tam preminule.

Natisnili smo ta sporazumni projekt našega zakona o odškodnini za naše žrtve v vojni in ga v načelu sprejemamo kot svoj projekt, kot projekt sporazuma med našimi predstavniki in predstavniki tedanjih oblastnikov. Toda tudi v njem so odredbe, ki ne zadovoljujejo naših potreb. Tudi v njem je odškodnina, ki je z ozirom na naše žrtve in za životarjenje naših razbitih teles potrebna povišanja. Mi ta projekt, izrazajoč ga javnosti, v roke naših organizacij, izročamo v popravljanje, a do popravljanja ima pravico vsak nesrečnik, vsaka organizacija, ker se te odredbe tičejo pač njih.

Eno pa je glavno in kar smo mi, ki smo aktualno sodelovali pri tem projektu, zahtevali dozdaj in še zahtevamo, in to je: **odškodnino — stroške za izvedbo takega zakona, ko stopi v veljavo, naj nosi bogata klasa, da se tedaj obremene vojni bogataši, da se njihov dobiček iz vrednosti progresivno obdavči, pa bomo imeli mi odškodnino in država prihranke.**

Samo tedaj moremo videti stvarne koristi od zakona, v katerem se mora izvesti načelo odškodnine za zmanjšano ali za popolnoma izgubljeno delazmožnost vojnih žrtev naše domovine.

Na podlagi teh jasnih opomb, na podlagi tega okvirja, izjavljamo kraljevski vladi, našim državnikom-zakonodavcem, da so to naše minimalne potrebe — minimalne zahteve, da od njih ne moremo odnehati prav nič, da naše izstradano telo, oslabeli duh ne bosta trpela v tem projektu nobene izpremembe na našo škodo, temveč samo izpremembe na našo korist.

V Beogradu, 1923.

Sred. Odbor Udr. Vojnih Invalidov.

Projekt.

POGLAVJE I.

Čl. 1.

Vojni invalidi in družine v vojni službi, bodisi v mirni dobi, bodisi v vojski pomrlih oseb, kakor tudi civilni vojni invalidi in družine civilnih vojnih žrtev imajo pravico **do odškodnine** in državne zaščite v smislu odredb tega zakona.

Vojni invalidi.

Čl. 2.

Vojnim invalidom v smislu tega zakona se smatra oni državljan Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki v njeni vojski vršeč vojno dolžnost ali službo, bodisi povodom službe ali po naredbi neke oblasti vršeč neko dolžnost za vojne namene brez lastne krivde zadobi poškodbo ali bolezen ali pa se mu ta poslabša in se vsled tega njegova sposobnost za splošno pridobitno delo zmanjša v toliki stopnji, da ga poklicana oblast proglasi za invalida.

Čl. 3.

Vojnim invalidom smatra se ona oseba po čl. 2., katero je sovražnik ujel in ki v ujetništvu brez lastne krivde postane nesposobna v smislu čl. 2. tega zakona.

Čl. 4.

Vojna oseba, ki se nalašč uda sovražniku, pa pri tem pretrpi isto kakor oseba čl. 2., nima pravice do odškodnine in državne zaščite.

Tudi nima pravice do odškodnine in državne zaščite ona oseba, ki postane nesposobna in družine onih oseb, ki umrjejo ali ki jih pogrešajo, v službi prostovoljcev vojske sovražne Kraljevini SHS.

Čl. 5.

Samopoškodba ali namenoma povzročena bolezen z namenom, da se ogne vojni službi, izključuje pravico do **odškodnine** in državne zaščite.

Poškodba ali bolezen povodom vojne službe ali pri izpolnjevanju dolžnosti, toda v trenutku ali vsled izvrševanja zločina proti državi, ne daje pravice do odškodnine in državne zaščite.

Prejšnje odredbe se ne nanašajo na ono osebo, ki postane naš državljan in je učinil gori navedena dejanja kot obveznik sovražne vojske z namenom, da uide vojni dolžnosti v vojni proti Kraljevini SHS ali njenim vojnim zaveznikom.

Čl. 6.

Za vojnega invalida se smatra ona oseba po čl. 2., ki se ponesreči vsled nesrečnega slučaja, ko se nahaja doma na dopustu.

Civilni vojni invalidi in vojne žrtve.

Čl. 7.

Za civilnega vojnega invalida se smatra ona oseba obojega spola, ki je postala nesposobna za delo za čas vojne.

1. Vsled nesrečnega slučaja ob priliki vojnih operacij (bombardiranja, metanja bomb, eksplozije min, izpuščanja plinov, torpediranja itd.), ali

2. Zaradi sovražnega zlorabljanja iz vojnih ali političnih razlogov ali zaradi krutosti (deportacije, evakuacije, zapiranja v državi, interniranja, talništva ali mučenja, batinanja, nasilstva, streljanja in ostavljanja na morju in sl.).

Kot civilne vojne žrtve smatrajo se one osebe obojega spola, ki so pomrle ali izginile iz gori navedenih razlogov.

Pogrešani

Čl. 8.

Rodbine pogrešanih vojnikov in pogrešanih civilnih oseb, ki jih je odvedel sovražnik, ali ki izginejo za časa okupacije, imajo pravico do **odškodnine** in zaščite, ako o pogrešanem v roku enega leta po sklepu premirja ali dokončanih vojnih operacij ne pride nikaka zanesljiva vest.

Čl. 9.

Tujci.

Tuji državljani in njih družine imajo pravico do podpore od strani naše države v smislu odredb tega zakona, ako so služili kot prostovoljci, ustaši ali četniki v armadi Kraljevine SHS in zadoste pogojem čl. 2., 3., 4. in 49. do 69. tega zakona in ne prejemajo nobene podpore od države, katere podaniki so.

Čl. 10.

Kdo se šteje k družini.

K družini se šteje zakonska žena, zakonski in nezakonski, priznani in tuji za svoje sprejeti otroci in gojenci.

Razen teh članov družine imajo pravico do odškodnine in državne zaščite invalidovi stariši; stariši in stari stariši pogrešanega, umrlega ali podlega vojaka ali civilne osebe in njihovi bratje in sestre in to pod pogoji čl. 65. in 66. tega zakona.

Iste pravice kakor zakonska žena ima zaročenka padlega ali umrlega v vojski, ki je zanosila, in se je zaročila tik pred mobilizacijo ali za časa mobilizacije ali vojne.

POGLAVJE II.

Vrste invalidne in državne zaščite.

Čl. 11.

Država daje odškodnino in zaščito:

I. Invalidom:

1. Brezplačno zdravljenje.
2. Proteze in druga ortopedska pomožna sredstva.
3. Strokovni pouk.
4. Posredovanje pri iskanju dela in podeljavanju javne službe.
5. Dobrote, podpore in posojila za snovanje ali zboljšanje samostojnega gospodarskega položaja.
6. Brezplačni prevoz in ugodnosti pri vožnji.
7. Invalidnino ali namesto nje odkupnino.
8. Pogrebne stroške.
9. Dosmrtno vzdrževanje v invalidskih domovih v slučaju popolne nesposobnosti.
10. Razne ugodnosti.

II. Družinam padlih, umrlih in pogrešanih vojakov, umrlih invalidov in civilnih vojnih žrtev:

1. Strokovni pouk.
2. Posredovanje v iskanju dela in podeljevanja javne službe.
3. Dobrote, podpore in posojila za snovanje ali izboljšanje samostojnega gospodarskega položaja.
4. Ugodnosti pri vožnji.
5. Ivalidnino ali namesto nje odkupnino.
6. Pogrebne stroške.

III. Starišem, starim starišem, bratom in sestram denarno podporo.

IV. Udruženjem teh oseb in pa ustanovam, ki se brigajo za te osebe:

1. Denarno podporo.
2. Razne ugodnosti.

POGLAVJE III.

Brezplačno zdravljenje.

Čl. 12.

Dosmrtno pravico za brezplačno zdravljenje in brezplačna zdravila ima vojni invalid za vse poškodbe in bolezni, ki jih dobi ali ki se mu poslabšajo vsled vojne službe ali dolžnosti ali povodom iste; civilni invalidi pa za vse poškodbe in bolezni, katere dobe ali ki se jim poslabšajo vsled nesrečnega slučaja, ob priliki vojnih operacij ali sovražnikove krutosti.

Dosmrtna pravica do brezplačnega zdravljenja in brezplačnih zdravil se razširi tudi na vse komplikacije, ki bi se tekom časa razvile iz prejšnjih poškodb ali bolezni.

Ugotovljena poškodba ob priliki, ko se vojak (t. j. oseba v službi vojske) odpusti iz vojne dolžnosti, bolezen in komplikacije poškodbe, ki se razvijejo za časa izvrševanja vojne dolžnosti, ali v roku šestih mesecev, potem ko je vojak prenehal biti v vojni dolžnosti, a pri civilnih osebah po nesrečnem slučaju ali po sovražnikovih krutostih, a najkasnejše šest mesecev po vrnitvi iz ujetništva ali zapora, se vzamejo, da so delni vzroki, ki tem osebam dajejo značaj vojnega ali civilnega invalida.

Dosmrtno pravico do brezplačnega zdravljenja in brezplačnih zdravil za vse bolezni, ki niso v nikaki zvezi z njihovo nesposobnostjo v smislu čl. 2. in 7. tega zakona imajo siromašni vojni in civilni invalidi brez ozira na stopnje njih nesposobnosti, ostali pa samo tedaj, ako so proglašeni za cele ali težke invalide.

Čl. 13.

Pregled in navajanje invalidov k zdravljenju je dolžan izvrševati najbližji občinski ali državni zdravnik ali zdravnik za zavarovanje delavcev. V nujnih slučajih se more invalid obrniti na kateregakoli zdravnika, ki mu bo izkazal posebno pomoč in s tem obvestil pristojno oblastno upravo »Ivalidnega fonda za invalide in družine padlih v vojni«. kov.

Nagrada za zdravnike za to delo se bo določilo s pravilnikom.

Čl. 14.

Za časa zdravljenja v bolnišnicah, v sanatorijih in kopališčih ima invalid prostak, kaplar in podoficir pravico do oskrbe najnižje, oficirji in obvezniki uradniške vrste do oskrbe prve višje stopnje v istem zavodu.

Civilni invalidi imajo pravico do oskrbe tiste stopnje in vrste, kateri odgovarja znesek njih invalidnine.

Invalid lahko tudi zahteva oskrbo višje stopnje nego mu pripada po njegovem činu, pri čemer razliko sam poravna.

V bolnišnicah, sanatorijih in kopališčih, ki jih pristojni zdravnik ni določil, se invalid lahko zdravi samo na svoje stroške.

Tuberkuloznim invalidom lahko zdravnik določi brez ozira na njih čin oskrbo višje stopnje.

Čl. 15.

Vsi javni, t. j. državni vojni in civilni ter samoupravni zdravstveni zavodi so dolžni sprejemati invalide v zdravljenje in oskrbo.

V kolikor ti zavodi z ozirom na stroške zdravljenja in oskrbe niso preskrbljeni že na drug način, poravna te stroške »Narodni fond za invalide in družine pomrlih v vojni«.

Čl. 16.

Do zdravljenja doma ima invalid pravico, kadar s tem soglaša pristojni zdravnik.

V izjemnih slučajih in na predlog pristojnega zdravnika dobiva invalid, ki se zdravi doma, tudi denarno podporo za izboljšanje hrane.

Čl. 17.

Osebam, ki so se ponesrečile iz enega izmed vzrokov, navedenih v čl. 2., 6. in 7. tega zakona toda ne v toliki meri, da bi mogli biti proglašene za invalide, more Ministerstvo Socijalne Politike v izjemnih slučajih dovoliti zdravljenje in ostale pomoči za zdravljenje na državne stroške.

Čl. 18.

Lastniki kopališč so dolžni na zahtevo »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni«. nega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni« odstopiti za zdravljenje invalidov v času glavne sezone do 10%, a pred glavno sezono in potem do 20% od vseh za zdravljenje razpoložljivih mest.

POGLAVJE IV.

Preskrbovanje invalidov s protezami.

Čl. 19.

Invalid ima dosmrtno pravico do protez, ortopedskih čevljev in ostalih pomožnih sredstev (aparatov) z ozirom na svojo poškodbo in poklic.

Invalid dobiva istočasno dve protezi: eno delavno in eno estetsko ali dve delavni ali dve estetski.

S protezami za noge dobiva čevlje s protezami za roke dobiva dokavice. Čevlje in rokavice dobivajo tudi oni invalidi, ki nosijo nožne in ročne aparate.

Proteze in aparat dobiva invalid samo za poškodovane dele telesa, z ortopedskim čevljem pa dobi tudi navaden čevelj za zdravo nogo.

Ako se invalidu v poznejšem Življenju zaradi poškodovanega dela telesa poškoduje tudi drugi del telesa, ima pravico do proteze tudi za ta del telesa.

Čl. 20.

Trajanje vsake proteze, ortopedskih čevljev in drugih pomožnih sredstev določa strokovna komisija z ozirom na njih vrsto in izdelavo, kakovost materijala in poklic invalidov in terenske razmere, v katerih živi. To se vpiše v knjigo in se označi na listini, ki se izroči invalidu.

Čl. 21.

Ako invalid pred potekom roka, ki je označen na listini, pokvari ali obrabi protezo, ortopedski čevelj ali aparat, se popravilo ali izdelava nove zamene izvrši na državne stroške samo tedaj, ako tega ni napravil nalašč ali iz zanikernosti, o čemer sklepa strokovna komisija, katere sestavo in postopanje bo uredil pravilnik.

Tudi v slučaju dokazane krivde se ima izvršiti popravilo ali izdelava nove zamene, toda invalidu se potem mesečno vzame sorazmerni del njegove invalidnine, do tedaj, dokler ni poravnana napravljena škoda, ki se bo določila po vrednosti pokvarjenega predmeta v momentu poškodbe.

Čl. 22.

Izdelava, popravilo protez in ortopedskih čevljev in drugih pomožnih ortopedskih sredstev se vrši v državnih in pooblaščenih delavnicah.

Z dovoljenjem strokovne komisije se more izdelava in popravilo poveriti tudi privatnim podjetjem ali mojstrom, zlasti, ako so oni invalidi ali člani družin, zaščitenih s tem zakonom.

Pri izdelavi in popravilu pri teh osebah se invalidu nadomesti toliko, kolikor bi taka izdelava ali popravilo stala v najbližnji delavnici, ki jo omenja prvi odstavek tega člena.

Ministrstvo more izdati obče ali omejeno pooblastilo, da se manjša popravila tudi brez predhodnega dovoljenja strokovne komisije morejo izvrševati na državne stroške v privatnih delavnicah in pri privatnih mojstrih.

POGLAVJE V.

Strokovni pouk.

Čl. 23.

Vsak invalid se mora strokovno izobraziti v svojem starem poklicu, ali da se izuči kakega novega, ako je to z ozirom na njegove družinske razmere in druge okolnosti mogoče in za njega potrebno.

Posebna strokovna komisija, v kateri bodo tudi predstavniki Invalidskega Udruženja in raznih poklicev, bo seznanila invalida z značajem in posebnostmi posameznih poklicev in vpoštevajoč vse njegove razmere, posebno pa njegovo voljo in telesna ter duševna moč, bo odločila zanj stroka in tudi trajanje njegovega strokovnega pouka.

Strokovni pouk se vrši na državne stroške in to v prvi vrsti v posebnih invalidskih šolah, po potrebi pa tudi v ostalih javnih šolah in podjetjih, ali v privatnih učnih zavodih, ki imajo pravico javnih šol ali pri privatnih gospodarjih, obrtnih mojstrih, trgovcih ali industrijalcih ali potom raznih tečajev.

Čl. 24.

Namen strokovnega pouka je, da invalidu s praktično vajo in uporabo raznih pomožnih sredstev za delo v čim krajšem času vrne ali poveča delavno sposobnost in da mu da čim več teoretike in praktične spretnosti v njegovem gospodarskem poklicu.

Vsakega invalida je treba po možnosti ohraniti v prvotnem ali podobnem poklicu in samo v izjemnih slučajih zaposliti ga z nekim novim poklicem.

Invalidom poljedelcem se bo dajal strokovni pouk posebno z namenom zvišanja njih znanja v svrho naprednega gospodarstva in vodstvo poljedelskih zadrug kakor tudi pouk v obrti in domači industriji, katere pogrešajo na kmetih.

Strokovni obrtni pouk ima namen napraviti iz invalida dobrega strokovnega delavca, ki bo lahko samostojno izvrševal svojo obrt in druge poučeval v njem.

Čl. 25.

Za trajanje strokovnega pouka invalidov v raznih šolah so merodajni zakonski predpisi, programi in pravilniki, ki veljajo za dotične šole.

Pooblaščajo se pristojni ministri, da sporazumno izdajo predpise o skrajšanju roka in spremembi učnih programov v raznih šolah, kadar bi to bilo potrebno, da se doseže cilj strokovne izobrazbe invalidov v smislu čl. 23. tega zakona.

Invalid, ki z dobrim uspehom dovrši svojo strokovno izobrazbo v kakem šolskem zavodu, čeprav v skrajšanem roku, doseže vse pravice, ki pripadajo rednim učencem dotične šole po redni dovršitvi pouka.

Čl. 26.

Invalid, ki bi želel samostojno izvrševati kako obrt, mora pri lažjih obrtih biti najmanj šest, pri težjih obrtih pa največ osemnajst mesecev kot učenec in pomočnik v dotični obrti, ako po zakonu o delavnicah ali s sličnimi zakoni za gotove obrti ni predpisan krajši rok.

Rok trajanja učne in pomočniške dobe določa strokovna komisija v smislu čl. 25. tega zakona.

Čl. 27.

Strokovna komisija v smislu čl. 23. tega zakona določa, koliko mesecev ima invalid, ki se šele začne učiti kake obrti, biti kot učenec v dotični obrti. Ostale mesece mora prebiti v isti obrti kot pomočnik.

Pri določanju roka trajanja strokovnega pouka mora komisija vzeti v poštev tudi čas, ki ga je invalid pred svojo poškodbo ali boleznijo prebil v kaki obrti, kakor tudi čas, katerega je prebil v vojski izvršujoč to obrt za vojne potrebe.

Čl. 28.

Po preteku roka, ki ga strokovna komisija določi kot učno dobo, mora invalid delati izpit iz dotične obrti. Invalid, ki je pred svojo poškodbo ali boleznijo samostojno kot samouk izvrševal neko obrt najmanj eno leto, se lahko prijavi za izpit kadarkoli hoče.

Sestava izpraševalne komisije izven posebnih invalidskih šol bo predpisal s pravilnikom Minister Socialne Politike v sporazumu z zainteresiranimi Ministrstvi.

Komisijo za polaganje pomočniškega izpita v posebnih invalidskih šolah sestavljajo predstavnik Ministerstva Socialne Politike kot predsednik, upravitelj invalidske šole, predstavnik invalidske organizacije in dva predstavnika pristojnega obrtnega ali trgovskega udruženja.

Smatra se, da je invalid položil izpit, ako so za to glasovali trije člani komisije, od katerih je vsaj eden predstavnik obrtnega ali trgovskega udruženja. Ako invalid izpita ne napravi, more izpitna komisija dovoliti podaljšanje učne dobe na državne stroške do največ šest mesecev, in ako bi invalid niti tedaj ne napravil izpita, se odpusti od strokovnega pouka na državne stroške.

Invalid, ki dokaže, da se je že poprej učil neke obrti, katere pa sedaj zaradi poškodbe ali bolezni ali drugih važnih vzrokov ne more več nadaljevati, mora strokovna komisija vzeti v poštev, ko določa čas za trajanje novega pouka.

Čl. 29.

Kot dokaz o izvršenem strokovnem pouku in o izvršeni pomočniški praksi, služi potrdilo dotične javne šole ali potrdilo privatnega delodajalca pomočnikovega, a to potrdilo mora biti potrjeno od pristojne obrtne oblasti, oziroma udruženja.

Na podlagi dokazil o izvršenem učenju in pomočniški praksi po predpisih tega zakona se more invalid prijaviti pristojni oblasti za samostojno izvrševanje izučene obrti z vsemi pravicami, katere daje Zakon o delu ali obrtni red.

Čl. 30.

Za čas strokovnega učenja ima invalid pravico do oskrbe, pod katero se v posebnih invalidskih šolah razume brezplačno stanovanje, hrana in obleka, a izven teh zavodov podpora, katere višino bo določila uprava »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni«, vpoštevajoč gornje potrebe, krajevne razmere kakor tudi to, v koliko ji invalid v pogledu teh potreb brez lastnih stroškov že preskrbljen od kake druge strani. Pri določevanju te podpore se ne vpoštevajo invalidnina in njeno povišanje.

Invalid, ki se uči kake obrti, ima pravico do omenjene podpore samo za učno dobo, toda ne več za dobo pomočništva Toda, ko bi invalid, ki je pravočasno položil pomočniški izpit in ki pokaže posebno spretnost, želel, da se izpopolni v svojem poklicu na državne stroške, mu strokovna komisija v smislu čl. 23. more ta dovoliti do roka, ki bi po njenem mnenju zadostoval v dosego tega cilja.

Čl. 31.

Za časa strokovnega pouka v posebnih invalidskih zavodih, ima invalid, ako njegovo delo nosi dobiček, pravico do plače, ki v prvem mesecu znaša en dinar, v drugem in nadaljnih mesecih 1.5 Din za vsak delavni dan, invalidom, ki bi pokazali posebno voljo do dela, more uprava zavoda od tretjega meseca dalje določiti tudi večjo plačo in sicer največ 4 Din za vsak delavni dan.

Razen te plače ima invalid pravico do udeležbe čistega dobička, katerega višino določa »Uprava Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojski«.

O dplače se invalidu izplača mesečno samo eno četrtino, a ostanek naj se naloži na obresti pri kakem denarnem zavodu, kateri mu vloženo vsoto z obrestmi vred izplača, ko invalid dovrši svojo učno dobo ali pa odpušča iz zavoda v smislu čl. 28. tega zakona.

Pouk ostalih oseb, zaščitenih v tem zakonu.

Čl. 32.

V svrho, da dobe čim boljšo sposobnost in spretnost za samostojno gospodarsko delo, je država dolžna, da se sama in s pomočjo samoupravnih teles, dobrodelnih društev in ustanov briga za vojne sirote in po potrebi tudi za ostale osebe, zaščitene v tem zakonu.

V to svrho bo otvarjala posebne zavode, v katere se bodo sprejemali oni otroci, za katere se ne bi moglo na drugi način preskrbeti za usposobljenje in pripravo v smislu prejšnjega odstavka.

V isto svrho bo podpirala tudi samoupravna telesa in razna udruženja in ustanove in to s podeljevanjem denarne podpore ali odstopanjem državne zemlje, s podeljevanjem brezplačnega materijala in gradiva z državnih zemljišč, oproščenjem ali zmanjšanjem železniških in carinskih tarif za predmete, ki so potrebni za zgradbo, ureditev in vzdrževanje takih zavodov.

»Narodni fond za invalide in družine pomrlih v ojni«, bo vsako leto določil neko vsoto za ta namen.

V ta namen bo država otvorila 7 novih otroških zavodov: v Beogradu, Skoplju, Podgorici, Novem Sadu, Sarajevu, Zagrebu, Ljubljani in Splitu. Ti zavodi naj bodo matice vsem ostalim otroškim zavodom kakor tudi središča za oskrbovnje vojnih sirot v dotičnem področju.

Čl. 33.

V vse javne učne zavode, v katerih država ali samoupravna telesa (oblasti, okrogi, srezi ali ob-

čine) dajejo učencem popolno ali delno oskrbo, se morajo v prvi vrsti sprejemati vojne sirote, otroci osebnih invalidov kakor tudi ostale osebe, zaščitene s tem zakonom.

Isto prednost imajo te osebe pri podeljevanju vseh državnih in onih samoupravnih ali privatnih dobrodelnosti, ki v njihovih pravilih niso izrecno pridržana za člane gotovih družin ali teritorijev ali družabnih stanov, v katerih ni oseb, zaščitenih s tem zakonom.

S to prednosjo v prejšnjih slučajih niso izključeni gotovi pogoji za podeljevanje gornjih podpor, toda oni ne smejo nasprotovati namenu in odredbam tega zakona.

POGLAVJE VI.

Podeljevanje služb in posredovanje pri iskanju dela.

Čl. 34.

Pri izpopolnjevanju službenih mest v samoupravni in državni upravi pri jednakih pogojih, imajo osebe zaščitene s tem zakonom prednost pred ostalimi. Ministrski svet bo določil, katera mesta v državni in samoupravni službi se morajo izključno ali pa samo v gotovem številu zasesti z osebami, zaščitenimi s tem zakonom.

Zmanjšana telesna sposobnost osebnih invalidov ne sme biti razlog, da bi ne bili postavljeni na službena mesta, kjer bi redne posle mogli izvrševati brez nevarnosti zase in za druge državljane.

Čl. 35.

Invalidi aktivni oficirji in podoficirji imajo pravico ostati v aktivni službi, bodisi pri četi ali v pisarni, ako se potom zdravniškega izpričevala ugotovi, da so za to sposobni. Dodelitev oficirja iz čete v pisarniško službo se more izvršiti s privoljenjem dotične osebe ali po mišljenju superrevizijske komisije njegove divizijske oblasti, ki bo ugotovila, ali je sposoben za službo pri četi.

Njihova invalidnost ne sme biti ovira za nijh redno napredovanje v službi.

Čl. 35. a

Vsi aktivni ali rezervni oficirji invalidi, ki zapuščajo službo zaradi telesne nesposobnosti, imajo pravico, ko stopajo v kako drugo državno službo, do iste karijere v tej službi brez ozira na kvalifikacije, ako zadoščajo ostale potrebne pogoje za dotično službo.

Čl. 35. b.

Vsak invalid oficir aktivni ali rezervni, se mora, ko pride iz vojne službe (s penzijoniranjem ali odpuščenjem) ali pade, umre v vojni, postaviti v naslednji čin v znak priznanja. To napredovanje velja do vštetega čina polkovnika.

Čl. 36.

Invalidi, ki so pred vstopom v vojno službo bili zaposleni v kakem javnem ali privatnem podjetju, državni samoupravni ali **državni** službi, morejo v roku 3 mesecev po demobilizaciji ali najkasneje v roku 3 mesecev po dokončanem učenju ali strokovni šoli zahtevati, da se jim da isto ali podobno mesto pri istem podjetju ali pristojništvu pod istimi pogoji, ako so za tisto mesto strokovno popolnoma, a telesno vsaj deloma sposobni, v čemer bo v slučaju spora sklepala posebna strokovna komisija.

Čl. 37.

Državne in samoupravne borze dela so dolžne, da brezplačno in v prvi vrsti iščejo delo za osebe, zaščitene s tem zakonom. V tem jih bodo podpirale vse državne oblasti, posebno pa organi in ustanove Ministrstva Socijalne Politike.

Invalidom se bodo podeljevala mesta, ki ne zahtevajo posebno napornega dela ali predizobrazbe ali službe v strokah, v katerih so že prej delali.

Čl. 37. a

V slučaju potrebe je vsako javno, od države koncesijonirano, in vsako privatno gospodarsko, industrijsko, trgovsko, denarno, prometno in transportno podjetje v katerem je zaposlenih 10 delavcev, dolžno, zaposliti enega invalida, ki je pred onesposobljenjem izvrševal isto ali podobno obrt, in kateri je sposoben za delo v dotičnem podjetju, za vsakih nadaljnih 15 delavcev še po enega takega invalida, ali mesto enega invalida 2 vojni siroti.

Kdaj nastopi slučaj potrebe, določi in objavi Minister Socijalne Politike, ki se ima brigati, da se število nezaposlenih invalidov in vojnih sirot sorazmerno in pravično razdeli na vsa podjetja, katera bi z ozirom na poklic invalida ali sirot, njegovo strokovno zmožnost, zmanjšano sposobnost v manjši ali večij oddaljenosti od njegovega stalnega bivališča morala sprejemati invalide oziroma vojne sirote na delo.

Zmanjšana telesna sposobnost osebnega invalida kakor tudi njegova invalidnina, ne smejo biti razlogi za zmanjšano plačo.

Izvoljeno sodišče ima sklepati o zahtevi delodajalca, da naj se invalid odpusti iz službe zaradi očitnega in klubovalnega zanemarjenja ali oviranja dela.

Sestava spornega sodišča:

1 predstavnik podjetja,

1 predstavnik - uradnik pristojne državne inšpekcije dela in

1 predstavnik Invalidnega Udruženja.

Čl. 37. b

Podjetja, ki zaradi svoje posebne branže v interesu pravilnega dela ali v interesu splošne higijene in življenjske varnosti ne morejo sprejemati invalidov po čl. 36 tega zakona, ampak samo zdrave delavce, kar bo na stroške podjetja ugotovila pristojna inšpekcija dela, bo plačalo za vsakega invalida, katerega bi v smislu prejšnjega člena moralo zaposliti, ako bi na mesto njega ne zaposlilo dveh vojnih sirot, v blagajno »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni« odškodnino v znesku 2000 Din na leto.

Podjetja, katera ne bi hotela sprejeti invalidov in vojnih sirot, čeprav bi lahko, plačajo tolikrat, kolikor invalidov ali pa vojnih sirot morala sprejeti, po čl. 96 tega zakona globo v znesku 10.000 Din z ozirom na velikost obrata dotičnega podjetja in številu delavcev v njem.

Ako bi podjetniki niti po preteku roka enega leta po izreku te kazni ne zaposlili invalida ali po dveh vojnih sirot namesto njega se mu ta kazen pretvori v letno odškodnino, ki se poviša za 1000 Din vsako leto za vsakega invalida oziroma 2 vojnih sirot do tedaj, dokler tega ne bi odpravili.

To globo oziroma odškodnino določa oblastni organ Ministrstva Socijalne Politike: Proti razsodbi ima podjetje pravico pritožbe v roku 8 dni, na posebno komisijo, ki jo sestavi Ministrstvo Socijalne Politike, v kateri so zastopani predstavniki dotične zbornice in Invalidskega Udruženja. Sklep te komisije je izvršen.

POGLAVJE VII.

Podpora za osnovanje ali izboljšanje samostojnega gospodarskega položaja.

Čl. 38.

Pri podeljevanju raznih vrst podpor, ki jih imajo v mislih naslednji členi tega poglavja, se ne sme dajati prednost eni osebi pred drugo, ki sta zaščiteni s tem zakonom.

Oblastne uprave »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni so dolžne, da z organi Ministrstva Socijalne Politike in z Invalidskim Udruženjem vsako leto izdelajo program za podeljevanje in uporabo razpoložljivih sredstev za sledeče namene.

Invalidska Udruženja sestavijo predloge za posamezne vrste podpor za udruženja ali za posamezne osebe iz svojega področja.

Na skupni seji predstavnikov oblastne uprave »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni« in državnih invalidskih organov in Invalidskega Udruženja iz dotičnega področja se bo izvršila razdelitev razpoložljivih sredstev.

Ta razdelitev je podrejena odobrenju glavne uprave »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni,« ki odloča tudi v slučaju, da ne bi došlo do sporazuma.

Pri podeljevanju podpor Udruženjem oseb, zaščitenih s tem zakonom, se mora poskrbeti, da imajo od te podpore stvarno korist vsi, toda v prvi vrsti najpotrebnejši člani, a pri podeljevanju podpore posameznim osebam je treba vpoštevati najprej one, ki so gospodarsko in socijalno najslabši, v večji meri gospodarsko nesposobni za gospodarsko delo in obremenjeni z večjim številom drobne in nepreskrbljive dece, ki pa dajejo dovolj osebnega in moralnega jamstva, da bodo podeljeno podporo pametno in koristno uporabili.

Čl. 39.

Osebam, zaščitenim s tem zakonom, ki se bavijo s poljedeljstvom, se bodo dajala posojila, potrebna za osnovanje ali poboljšanje samostojnega gospodarskega dela v prvi vrsti in pred drugimi osebami iz državnega gospodarskega fonda.

Poleg omenjenih kreditov bo »Narodni fond za invalide in družine pomrlih v vojni« vsako leto za omenjeni cilj določil gotovo vsoto za podeljevanje posojil brez obresti in z nižjimi obresti na daljši rok in letno odplačevanje pod pogojem zadostnega osebnega in svarnega jamstva. Namesto posojil iz svojih sredstev, se bo pobrigal, da take osebe dobe potrebni poljedelski kredit pri denarnih zavodih, pri katerih »Narodni fond za invalide in družine pomrlih v vojni« lahko prevzame nase vse ali delno plačevanje obresti.

V slučaju izredne potrebe more »Narodni Fond za invalide in družine pomrlih v vojni« dovoliti tudi podporo v denarju ali v naravi.

Čl. 40.

Krajevnim in srezkim udruženjem, gospodarskim skupinam in zadrugam poljedelskega značaja in posameznim osebam, ki se bavijo s poljedelstvom, daje »Narodni fond za invalide in družine pomrlih v vojni« po možnosti vse potrebno orodje, katerega bi se vse osebe enega ali več udruženj lahko brezplačno posluževale v svrho raciojnalnega razvoja poljedelskega proizvajanja.

Uporaba in ravnanje s tem orodjem se bo uredila s pravilnikom, v katerem se bo določilo, da se morajo vse dotične osebe, zaščitene s tem zakonom, vzajemno podpirati v poljedelskem proizvajanju in to v nekem gotovem redu, tako da se najprej pomaga onim, ki so najpotrebnejši in gospodarsko najslabejši.

V slučaju, da bi se orodje moglo odstopiti tudi poljedelcem, ki niso zaščiteni s tem zakonom, so ti dolžni, plačati pravično ceno za uporabo, in ta znesek se vloži v blagajno Udruženja, kateremu je orodje izročeno.

Udruženje, kateremu je orodje izročeno, je dolžno, orodje na svoje stroške vzdrževati v dobrem stanju, popravljati ga in po potrebi zamenjavati in izpopolnjevati ga z novim.

Obrtniki in trgovci.

Čl. 41.

Invalidom, ki z dobrim uspehom dovrše strokovno šolo v neki obrti, daje »Narodni fond za invalide in družine pomrlih v vojni«, kadar hočejo otvoriti samostojno delavnico, na uporabo vse potrebno orodje. S posebnim pravilnikom se ugotovi popis orodja, ki je neobhodno potrebno za opravljanje te ali one obrti. To orodje ostane tri leta last »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni«, a po preteku tega roka se lahko prepusti invalidu, ki je dobro in pravilno ravnal z njim.

Pod istimi pogoji kakor invalidom poljedelcem, se dajejo tudi invalidom, ki so dovršili obrtno ali trgovsko strokovno šolo, posojila za otvarjanje in napredovanje samostojnega gospodarstva.

Dijaki invalidi.

Čl. 42.

V kolikor bi že na drugi način ne bili preskrbljeni, daje dijakom invalidom »Narodni fond za invalide in družine pomrlih v vojni« podporo za učila kakor tudi še posebno podporo.

Prodaja tobaka in drugih monopolskih predmetov.

Čl. 43.

1. Maloprodaja tobaka se podeljuje izključno samo osebam, zaščitenim s tem zakonom in ubogim onesposobljenim javnim nameščencem in družinam umrlih javnih nameščencev.

2. Današnjim imetnikom maloprodaje se mora, v kolikor niso zaščiteni s tem zakonom in v kolikor s tem ne bi bil ogrožen njihov obstanek ali pa državni dohodek, maloprodajalnica odpovedati.

3. Mestne maloprodajalnice se podele osebam, zaščitenim s tem zakonom po zaslišanju Krajevnega Udruženja Vojnih Invalidov.

4. Vsaka oseba, zaščitena s tem zakonom, ki ima maloprodajalnico tobaka, mora dajati v blagajno svojega Oblastnega Invalidskega Udruženja, ako mesečni obrat tobaka znaša do:

Din:	odstotki od obrata:
20.000	0.50
30.000	0.60
40.000	0.70
50.000	0.80
60.000	0.90
70.000	1.—
80.000	1.25
90.000	1.75

5. Znesek, izračunan v smislu tega člena, odbije Uprava Državnih Monopolov maloprodajalcu od njegove provizije v tobaku in ga izroči oblastnemu invalidskemu udruženju, ki bo ta sredstva uporabljalo v korist okrepitvi organizacij in razvoja gospodarske delavnosti.

6. Velikoprodaja tobaka se ima podeliti osebam, zaščitenim s tem zakonom, ako so za to sposobne, ali pa njihovim gospodarskim udruženjem, ako so njihovi pogoji enaki najugodnejši ponudbi ostalih ponudnikov. Posamezna oseba more dati tako izjavo tudi v teku licitacije, invalidsko gospo-

darsko društvo pa more dati tako izjavo še tekom celega onega dne, ko je bila licitacija zaključena.

7. Od celokupne velikoprodaje tobaka potom vseh velikoprodajalnic daje Uprava Državnih Monopolov 4‰ Osrednjemu Odboru invalidskega Udruženja, ki mora ta dohodek razdeliti na vse svoje oblastne odbore sorazmerno invalidninam in njenim povišanjem, kateri so v preteklem letu bili izplačani v posamezni oblasti.
plačani v posamezni oblasti.

8. Oblastna udruženja so dolžna ta dohodek porabiti v smislu odredbe odstavka petega tega člena.

9. Pri prodaji sreč razredne loterije in ostalih monopolskih predmetov se uporabijo v prvi vrsti osebe, zaščitene s tem zakonom in njihova gospodarska udruženja.

10. En del, najmanj pa 20 odstotkov letnega čistega dobička razred. loterije kateri znesek določi Minister Poljedelstva in Vod v sporazumu z Ministrom za Socijalno Politiko — se vloži v »Narodni fond za invalide in družine pomrlih v vojni« z potrebo v smislu odstavka drugega čl. 39.

Nabavne in državne potrebe in zakup državnih dohodkov.

Čl. 44.

Po predpisih zakona o državnem računovodstvu, dajejo državne oblasti v zakup državne dohodke ali nabavljalne predmete, potrebne za javne svrhe, za katere ni predpisana licitacija, osebam, zaščitenim s tem zakonom ali njihovim gospodarskim udruženjem, ako se te osebe ali udruženja redno in samostojno bavijo s proizvajanjem ali s trgovino s temi predmeti.

Isto velja za nabavke ali za dajanaj v zakup potom licitacije, toda pod pogojem, da je njihova ponudba enaka najugodnejši ponudbi ostalih ponudnikov. Tako izjavo more posamezna oseba podati tekom licitacije, invalidsko gospodarsko udruženje pa še tekom celega enega dne, ko se licitacija zaključi, brez ozira na to, ali je ustmena ali ofertalna licitacija ali ponudba.

Zadruge in gospodarska udruženja oseb, zaščitenih s tem zakonom.

Čl. 45.

Država je dolžna podpirati ustanavljanje in delo zadrug in ostalih gospodarskih udruženj oseb, zaščitenih s tem zakonom, pod pogojem, da se njihov ustroj in delo podredi stalnemu nadzorstvu priznanih zadružnih zvez.

Pooblašča se uprava »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni«, da podpira invalidska udruženja, posebno produktivne zadruge strokovno naobraženih invalidov in vojnih sirot na ta način, da jim prepušča v uporabo delavnice, v katerih bi invalidska produktivna udruženja izdelavala proteze, ortopedske čevlje in ostala ortopedska pomožna sredstva, in da bi imela v strokovni šoli v raznih obrtih invalide in vojne sirote, za katere osebe se ima po predpisih tega zakona brigati država.

Prevoz invalidov.

Čl. 46.

Invalidi imajo pravico do brezplačnega prevoza in sicer navadni vojaki in podoficirji v tretjem razredu v vseh vozovih na železnici in v drugem razredu ladje, invalidi nižji oficirji in obvezniki uradniškega reda v drugem razredu železnice in 1. razredu ladje, invalidi višji oficirji v 1. razredu železnice in 1. razredu ladje, kadar jih pristojna oblast ali pooblaščene ustanove kličejo ali pošiljajo na zdravniški pregled, zdravljenje, strokovni pouk, zaradi popravila protez ali drugih pomožnih sredstev, ali kadar se od tam vračajo domov.

V vseh ostalih slučajih imajo invalidi, vdove in sirote, zaščitene s tem zakonom, pravico do 75% popusta na vseh vozovih.

Pravico do brezplačne vožnje po svojem činu imajo tudi uradni predstavniki invalidskih, stanovskih udruženj, kadar potujejo po opravkih udruženja.

Pravica do te ugodnosti se razteza na vse državne, koncesijonirane in subvencijonirane proge in parobrodna društva.

Kjer obstojajo druga prevozna sredstva (na suhem) in kjer je država ena dogovorna stranka, se čuva po eno mesto za invalide, na pr. na omnibusih, poštnem vozu itd., na tramvaju pa do 4 brezplačnih mest na vsakem vozu.

Za potovanje služi invalidu mesto vozne karte invalidska legitimacija, izdana od priznane invalidske organizacije, v kateri so vpisani osebni podatki in fotografija dotičnika.

POGLAVJE VIII.

Invalidnina in njeno povišanje.

Čl. 47.

Invalidi se dele na te kategorije:
Polinvalidi.
Polni invalidi.
Težki invalidi.
Težki invalidi z dodatkom.

Polinvalid je ona oseba, katere sposobnost za delo je nekoliko, v majhni meri zmanjšana.

Polni invalid je ona oseba, katere sposobnost zmanjšana približno do polovice.

Težki invalid je ona oseba, katere sposobnost za delo je zmanjšana nad polovico v znatni meri.

Težki invalid z dodatkom je ona oseba, katere sposobnost je popolnoma uničena.

Cela invalidnina znaša:

Za vojaka redova	2400 Din
za kaplara	2520
za podnarednika	2640
za narednika	2760

Civilni invalidi prejemajo invalidnino navadnega vojaka.

Polinvalid dobiva 40% cele invalidnine.

Polni invalid dobiva 75% cele invalidnine.

Težki invalid dobiva celo invalidnino.

Težki invalid z dodatkom prejema dvojno celo invalidnino.

Civilna plača ali penzija ali premoženjsko stanje ne vpilva na višino invalidnine.

Čl. 48.

Aktivni, penzionirani in rezervni oficirji in obvezniki uradniškega reda dobivajo neodvisno od plače ali penzije, ki jim pripada po zakonu, invalidnino kot težki invalidi in sicer nižji oficirji 3150 Din, višji 4500 Din letno.

Dijaki, za katere zakon v ustrojstvu vojske priznava dijaški rok, a niso rezervni oficirji, imajo vse pristojnosti in beneficije uradniškega reda.

Javni (državni, samoupravni in občinski) uradniki, ki niso imeli nobenega ali pa samo nižji čin v vojski nego v svojem civilnem poklicu, dobivajo plače ali penzije, do katere imajo pravico po službenih letih, invalidnino, katera je določena za nižje in višje oficirje po tem, ali so nižji ali višji uradniki.

Pravilnik urejuje, kateri uradniki so višji.

Invalidom redovom, ki so se posebno odlikovali v izvrševanju svoje dolžnosti, se lahko prizna zadnji višji čin, po katerem naj se določi višina invalidnine.

Invalidi, starejši od 60 let uživajo brez ozira na stopnjo njihove nesposobnosti celo invalidnino.

Čl. 49.

Aktivnim oficirjem in obveznikom uradniškega reda in javnim uslužbencem, ki še nimajo 10 let službe, pa so vsled svoje invalidnosti nesposobni za redno službo, se prizna pravica do službene penzije kakor da imajo 10 let službe.

Čl. 50.

Penzijonaranim oficirjem in javnim uradnikom, katerih službena penzija z invalidnino vred ne dosega poslednje plače z dokladami, se invalidnina poviša za razliko med penzijo z invalidnino in med poslednjo aktivno plačo (vojno ali civilno) z vsemi dokladami. To se nanaša tudi na uradnike privatnih ustanov in industrijskih podjetij, katerih statuti priznavajo svojim uradnikom penzijo, to razliko pa ima povrniti zavod ali podjetje samo.

Službena penzija in invalidnina za državne uradnike gre na račun vrhovne državne uprave, razlika v tem členu na »Narodni fond za invalide in družine pomrlih v vojni«, za privatne uradnike gre razlika na račun zavoda ali podjetja.

Invalidnina in penzija se mora izplačevati istočasno pri isti blagajni.

Čl. 51.

Težki invalidi, ki so popolnoma slepi, popolnoma umobolni, popolnoma pokvarjeni v vseh sklepih, popolnoma poškodovani po eni strani (hemiplegija), neozdravljivo na obe strani poškodovani v živčnih skupinah (plehuš), oni, ki so izgubili obe roki ali obe nogi do blizu kolkov ali iz kolkov, ali istočasno eno roko ali eno nogo, oni, ki so istočasno poškodovani na obeh nogah, na drobovju in črevah vsled poškodbe hrbteničnega mozga, kakor tudi oni, katerih poprejšnja težka bolezen se nahaja šele v razvoju, pa so popolnoma nesposobni za delo in jim je potrebna nega koga drugega, vsi ti imajo pravico biti sprejeti v posebne invalidske domove, kjer dobe vso potrebno nego in oskrbo, bodisi dosmrtno, bodisi začasno.

Za časa oskrbe v invalidskem domu dobivajo vsi gornji invalidi namesto njihove invalidnine 60 Din osebnega dodatka na mesec, njihova siromašna družina pa dobiva tretjino njih temeljne invalidnine poleg celega povišanja za člane družine.

Težki invalidi, ki imajo pravico, biti sprejeti v invalidski dom, pa žele ostati pri svoji družini ali pri neki tretji osebi, ki jih bo negovala in oskrbovati, prejemajo dosmrtno, ako so dosmrtno ali začasno, ako se njihova težka bolezen v razvoju ne bi poboljšala, poleg svoje invalidnine posebni dodatek v znesku 2400 Din letno.

Čl. 52.

Močneje tubekulozni invalidi, kateri so zaradi tuberkuloze označeni kot težji, pa se nahajajo v drugem ali tretjem stadiju tuberkuloze, dobivajo v času šest mesecev po vsakem odpustu iz bolniške nege celo invalidnino brez ozira na stopinjo njihove nesposobnosti.

Čl. 53.

Osebe, zaščitene s tem zakonom, ki so obvezno zavarovane za slučaj nesreče, dobivajo invalidnino po predpisih tega zakona samo v slučajih, za katere že ne prejemajo odškodnine po zakonu o zavarovanju delavcev, sicer pa imajo pravico do invalidnine samo v toliko, v kolikor je ona večja od vsote, katero dobivajo za ta slučaj kot zavarovalnino.

Invalid, ki je pri izvrševanju vojne dolžnosti izgubil eno oko ali popolnoma en del zgornjih ali spodnjih ekstremitet, pa je pozneje v nesrečnem slučaju brez namena in brez zločina izgubil drugo oko oziroma drugi del telesa, more zahtevati revizijo invalidnine, razen v kolikor za to novo izgubo delovne moči ne dobiva nagrade od osrednjega urada za zavarovanje delavcev.

Čl. 54.

Invalidi, starejši od 60 let, uživajo brez ozira na stopnjo njihove invalidnosti invalidnino težkih invalidov.

Čl. 55.

Celi in težki invalidi imajo pravico do povišanja svoje invalidnine za eno zakonito ženo.

To povišanje znaša:

25%, ako njegov direktni davek ni večji od 10 Din.

22.5%, ako njegov direktni davek ni večji od 20 Din.

20%, ako njegov direktni davek ni večji od 20 Din.

Čl. 56.

Za vsakega zakonskega otroka in za gojenca in za onega priznanega nezakonskega otroka, ki je spočet pri dejstvu in okolnosti, ki očetu dajo pravico do invalidnine, a priznan je v roku enega leta po očetovem odpustu iz vojne službe, kakor tudi za vsakega pred njegovim onesposobljenjem za svojega spoznanega otroka, ima invalid pravico do povišanja svoje invalidnine letno:

25%, ako njegov direktni davek ni večji od 20 Din.

22.5%, ako njegov direktni davek ni večji od 40 Din.

20%, ako njegov neposredni davek ni večji od 60 Din.

Pravica do omenjenega povišanja se prizna samo za otroka do dovršenega 16. leta, a od te starosti naprej samo za onega otroka, ki je popolnoma nesposoben za duševno ali telesno delo, ali ki iz drugih važnih razlogov ne more redno hoditi v osnovno šolo.

Čl. 57.

Za vsakega izmed staršev, ako so siromašni in nesposobni za delo, dobiva vsak invalid do tedaj, dokler jim je on edini hranitelj, po 240 Din letno.

Vdovska pokojnina.

Čl. 58.

Pravico do vdovske pokojnine imajo:

1. Vdove onih vojnih oseb, ki so padle ali umrle od ran ali bolezni, zadobljenih ali poslabšanih pri izvrševanju vojne službe in povodom iste, kakor tudi vdove civilnih vojnih žrtev in žene pogrešanih vojnih in civilnih oseb.

2. Vdove polnih in težkih invalidov.

Iste pravice kakor žena, ima zaročenka umrlega, katera je zanosila, a zaročila se neposredno pred mobilizacijo ali za časa vojske.

Vdove navedene pod točko prvo, dobivajo izvirno, a one pot točko drugo prehodno invalidnino.

Čl. 59.

Izvirna vdovska pokojnina znaša polovico invalidnine, katero bi prejemal padli mož, ako bi bil proglašen za težkega invalida in za gospodarsko

delo, prehodna pa polovico invalidnine, katero je invalid prejemal.

Vdova oficirja in obveznika uradniškega reda in civilnega javnega uradnika, dobiva omenjeno pokojnino poleg vdovske penzije, ki ij pripada po zakonu. Ako umrli mož ni imel 10 službenih let, dobiva vdova poleg omenjene invalidnine tudi vdovsko penzijo, določeno za 10 službenih let.

Ako je po padlem, umrlem ali pogrešanem muslimanskem možu ostalo več vdov, se vdovska pokojnina razdeli med nje enako.

Za delo sposobnim vdovam, ki nimajo otrok in za mlajše od 45 let, se jim njihova invalidnina zmanjša za 50%.

Čl. 60.

Ako vojna oseba umre v roku 6 mesecev po odpuščenju iz vojne službe, a civilna oseba v roku 6 mesecev po vrnitvi v prostost, se smatra, ako ni nasprotnih dokazov, da je njegova smrt nastopila vsled poškodbe ali bolezni, zadobljene ali poslabšane pri izvrševanju vojne službe ali povodom iste oziroma od nesrečnega slučaja ali sovražnikove krutosti.

Čl. 61..

Za vsakega zakonskega in od moža priznanega nezakonskega ali za svojega sprejetega otroka in za gojenca, katerega je pokojni mož vzdržaval, ima vdova ali zaročenka pravico do povišanja, ki znaša letno:

70%, ako njen direktni davek ne znaša več nego 5 Din.

60%, ako njen direktni davek ne znaša več nego 10 Din.

50%, ako njen direktni davek ne znaša več nego 20 Din.

45%, ako njen direktni davek ne znaša več nego 40 Din.

40%, ako njen direktni davek ne znaša več nego 60 Din.

Pravico do povišanja se prizna samo za otroka do dovršenega 16. leta, a po tej starosti samo za onega otroka, ki redno hodi v šolo, in za onega otroka, ki je popolnoma nesposoben za duševno in telesno delo ali ki iz drugih važnih razlogov ne more redno hoditi v osnovno šolo.

Nezakonski in za svoje sprejeti otroci invalidovi morajo poleg tega ustrezati pogojem za pravico do povišanja po čl. 56.

Invalidnina sirot.

Čl. 62.

Sirote brez očeta in matere, za katere bi mati brez ozira na omejitev vsled davka in šolanja imela pravico do povišanja pokojnine po čl. 59., dobivajo pokojnino, katero bi prejemala mati, ako bi živela, a razen tega za vsako siroto razen prve povišanje za otroke po čl. 61.

Isto pokojnino kakor sirote brez očeta in matere imajo tudi oni otroci, katerim mati živi, pa so otroci sodnijskim potom vzeti njeni brigi in v tem slučaju mati ne dobiva invalidnine in povišanja za otroke.

Vsaki siroti naloži država 5000 Din na obresti v kakem denarnem zavodu, in to vsoto prejme sirota z obrestmi vred, ko dovrši šolo ali obrt, ženska pri možitvi.

Podpora staršev, starih staršev, bratov in sestra.

Čl. 63.

Siromašni in za delo nesposobni starši in vsi starejši od 60 let, brez ozira na premoženjsko stanje, katerim je umrli sin bil edini hranitelj, dobivajo letno podporo, katera znaša:

1. Za enega od staršev 240 Din, a za oba 360 Din, ako so izgubili enega takega sina, ki je umrl v vojni službi ali kot polni invalid, 400 Din za enega od staršev, a za oba 600 D: in za enega od staršev 480 Din in za oba 720 Din, ako so izgubili enega takega sina, ali ki je umrl kot težki invalid ali težki invalid z dodatkom.

Ako so izgubili dva taka sina, potem se njihova letna podpora poviša za 60%, ali ako so izgubili tri ali več sinov, potem se njih letna podpora poviša za 120%.

Čl. 64.

Ako padli, umrli ali pogrešani, celi ali težki invalid ni zapustil žene ali otrok, in nima staršev, potem prejemajo njegovi siromašni stari starši in nedoletni bratje in sestre, katerim je bil edini hranitelj, skupaj letno podporo 600 Din.

Invalidna podpora pogrešanih vojakov in civilnih oseb.

Čl. 65.

Žena pogrešanega vojaka ali civilne osebe prejema izvirno vdovsko invalidnino po čl. 59., oziroma njegove sirote dobivajo invalidnino sirot po čl. 62 in oddaljeni sorodniki začasno podporo po čl. 63. in 64. t. zak.

Čl. 66.

Plača ali penzija ne vpliva niti na pravico do invalidnine niti na višino invalidnine.

Čl. 67.

Družine postreljanih vojakov, za katere so sodnijskim potom ugotovi, da so bili ustreljeni po nedolžnem ali brez sodnijskega postopanja, imajo pravico do invalidnine in njenega povišanja.

Čl. 68.

Pooblašča se Minister Socijalne Politike, da civilne invalide in civilne vojne žrtve z ozirom na njih družabni položaj razdeli v razrede in posameznim razredom odloči znesek invalidnine in njenega povišanja v smislu invalidnine vojnih invalidov.

Začetek in trajanje invalidnine.

Čl. 69.

Invalidnina se podeljuje in izplačuje vojnim invalidom od onega trenutka, ko je invalid odpuščen iz vojne službe, a civilni od onega dne, ko se prijavi.

Povišana invalidnina za invalide starejše od 60 let, začne teči, ko izpolnijo 60 let.

Stalne invalidnine so dosmrtne, a začasne se podeljujejo za leto dni.

Čl. 70.

Onim invalidom, pri katerih se ob zdravniškem pregledu ugotovi, da se njihova poškodba ali bolezen ali poslabšanje ni ustavilo, se dodeli začasna invalidnina, ki odgovarja njihovi stopnji splošne nesposobnosti za gospodarsko delo.

Začasni invalidi se podvržejo zdravniškemu pregledu po tem zakonu vsako leto ob priliki rekrutacije pa se po rezultatu tega pregleda njihova invalidnina poveča, ostane ista, se zmanjša, pretvori v stalno ali pa ukine.

Stalni invalidi imajo pravico zahtevati ponovni pregled in povišanje svoje invalidnine, ako se je njihova nesposobnost za splošno gospodarsko delo zaradi njih poškodbe ali bolezni ali njih komplikacije in zaradi katerih so bili proglašeni za invalide, nanovo poslabšala, kar naj predhodno ugotovi pristojni invalidski zdravnik. Invalid mora svoji prijavi priložiti potrdilo dotičnega zdravnika.

Povišanje invalidnine velja od dne, ko ga je pristojni zdravnik poslal na komisijski pregled.

Čl. 71.

Invalidnina, določena s tem zakonom za vdove, sirote in podpora, določena za starše, stare starše, brate in sestre, začne teči od dneva smrti one osebe, po kateri dobe pravico. Toda v slučaju, da te družine za časa vojne uživajo posebno državno podporo, se invalidnina in podpore izplačujejo v celem iznosu od prvega dne v mesecu, ko se ukine državna vzdrževalnnia, a za prejšnji čas se napravi račun in izplača razlika v njihovo korist.

Invalidnina oziroma podpora traja:

1. Za vdove, matere in stare matere najdalje do druge možitve ali do smrti. To zadnje velja tudi za očeta in otroke.

2. Za brate in sestre najdalje do dovršenega 16. leta, ali ako se šolajo, nadalje do 25. leta, toda ako so stalno nesposobni za delo, do tedaj, dokler traja ta nesposobnost. Isto velja, ako je obsojen eden od staršev, oziroma starih staršev ali eden od bratov in sester.

3. Za sirote brez očeta in matere do izpolnjenega 16. leta, če pa se šolajo, najdalje do 25. leta, če pa so stalno nesposobni pa do tedaj, dokler traja ta nesposobnost.

Invalidnina oseb, navedenih v čl. 63. in 64. preneha kadar taka oseba dobi namesto ali poleg umrlega drugega hranitelja.

Ženska sirota sestra izgubi pravico do invalidnine ali podpore, ako se omoži.

Ukinjenje invalidnine.

Čl. 72.

Invalid, ki je obsojen zaradi nečastnih dejanj, izgubi invalidnino za čas kazni, toda njegovi siromanši družini se izplačuje, ako ona ni udeležena pri njegovem krivičnem dejanju, dve tretjini invalidnine s polnim povišanjem za člane družine.

Ako je vdova obsojena, se izplačuje njena invalidnina s polnim povišanjem za člane družine njenim nedolžnim otrokom.

Ako je obsojen eden izmed onih članov družine, za katerega uživatelj invalidnine prejema povišanje, uživatelj invalidnine izgubi za čas kazni povišanje za dotičnega člana družine. Ako so sirote uživatelji invalidnine in je ena sirota obsojena, se zmanjša invalidnina za oni del, ki pripada obsojeni osebi.

Čl. 73.

Osebe, ki so po izvršni razsodbi pristojnega sodišča izgubile državljansko čast zaradi krivičnih dejanj, učinjenih iz koristolovstva ali proti morali, izgubijo vse invalidske pravice do tedaj, dokler ne dobe nazaj državljanske časti.

Čl. 74.

Osebam, za katere pristojna oblast ugotovi, da zlorabljajo razne vrste podpore, ali da se udajajo tatvini, beračenju, pijanstvu, kockanju, nemoralnemu življenju in namenoma ali iz zanikrnosti v znatni meri zanemarjajo sebe ali svojo družino v materijalnem in moralnem oziru, se more za vedno ali za gotovo dobo vzeti ena ali več ali vse vrste državne podpore.

Njihovim nedolžnim, siromašnim družinam se izplačuje dve tretjini njegove invalidnine in povišanje, kakor to zahteva posamezni slučaj, a tak invalid, oziroma vdova ali otrok se preskrbi v posebnem zavodu ali se na drugi način poskrbi za njegovo poboljšanje.

Čl. 75.

Osebam, ki so v zaporu zaradi veleizdaje v smislu kazenskeega zakona, se ukine invalidnina in povišanje do razsodbe.

Po izvršni razsodbi se obsojencu vzame invalidnina za vedno, v slučaju oprostitve ali amnestije pa se mu vrne ukinjena invalidnina s povišanjem vred.

Čl. 76.

Za vedno izgube pravico do osebne invaildnine osebe, ki se poslužijo prevare, ponarejenih dokumentov, simulacije bolezni itd. z namenom, da bi jim priznali pravico do invalidnine, ali da se jim odmeri večja invalidnina nego jim pripada v smislu tega zakona, ali pa z istimi sredstvi pomagajo drugim.

Člani družin onih oseb, ki so izgubili pravico do invalidnine, ohranijo pravico do povišanja, ako niso udeleženi pri njegovem krivičnem dejanju.

Čl. 77.

Vdova, sodnijsko razporočena ali ločena od moža, ima pravico na vdovsko invalidnino in njeno povišanje do tedaj, dokler je kaj otrok, ki ji dajejo pravico do povečane invalidnine, ako pod nadzorstvom sodnika-varuha invalidnino in njeno povišanje uporablja za oskrbo otrok. Če bi tega ne bilo ali ako bi ona to nehala, se invalidnina prenese na otroke, ki se smatrajo kot sirote brez očeta in matere.

Vdova, razporočena ali ločena od moža vsled obojestranske krivde, ohrani polovico svoje invalidnine tudi potem, ako ni otrok s pravico do povečanja invalidnine.

Čl. 78.

Vdova izgubi pravico do invalidnine, ko se zopet omoži.

Ako nima otrok, se izplača kot dota triletna invalidnina celega invalida redova težke kategorije, ako to zahteva tekom mesec dni po poroki.

Ako pa se vdova brez otrok ali z otroci zopet omoži s polnim ali težkim invalidom, ohrani tudi v zakonu svojo invalidnino in povišanje. Po smrti invalidovi ima pravico izbire izmed invalidnine po prvem ali po drugem možu. Za čas drugega zakona in po smrti invalidovi uživa za otroke iz prvega in drugega zakona ono povišanje, ki je ugodnejše.

Čl. 79.

Uživatelji invalidnine razen osebnih invalidov, ki plačajo več nego 60 Din direktnih davkov, v kateri davek se ne uračunava niti osebni davek, niti pokojninski invalidski davek, nimajo pravice do povišanja in ga izgube.

Zemljiški davek uračunava se v to vsoto v dvojni višini.

Zastaranje in obdržanje invalidnine.

Čl. 80.

Mesečno nedvignjene invalidnine in njih povišanje zastarevajo v roku enega leta (razen v slučajih nižje sile in neznanja), a pravica do invalidnine vobče zastareva, ako se pravica do invalidnine ne prijavi ali kadar se invalidnina ne dvigne v roku 5 let, računajoč od dne, ko je pravica do nje nastala, oziroma od dne, ko je bil dvignjen zadnji mesečni obrok. Nedvignjene vsote gredo v blagajno »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni.«

Čl. 81.

Dopuščen ni privatno-pravni ali sodnijski prenos in zastavljanje invalidnine v svrho poravnavanja katerihkoli terjatev.

Na invalidnino se ne more postaviti prepoved in se iz nje izvrševati plačevanje, izjemoma se more na invalidnino postaviti prepoved in se iz nje izvrševati plačevanej v znesku največ do ene četrtine invalidnine brez povečanja za terjatve državnih in samopravnih teles in denarnih zavodov zaradi plačevanja posojil v namene, predvidene v členih 39. in 41., a do polovice zneska invalidnine zakonito vzdrževanje, v tem slučaju pa je lahko obseženo celo povišanje, ki odpada na dotično osebo, katere se vzdrževanje tiče.

Razne ugodnosti.

Čl. 81 a.

Invalidi in invalidske organizacije imajo v prvi vrsti pravico pri podeljevanju raznih ugodnosti (gostiln, bioskopov, restavracij, zdraviliških taks, bifejev, kioska itd.) pri zakupu državnih zemljišč in dohodkov (lov, ribolov itd.), do oproščenja davka in taks in do vseh vrst denarne in materijalne podpore v smislu tega in ostalih zakonov.

Pogrebni stroški.

Čl. 82.

Za pogrebne stroške se da siromašnim družinam umrlih invalidov, padlih in pogrešanih vojakov in civilnih oseb najmanj znesek v višini štirikratne mesečne invalidnine oziroma povišanja ali podpore, v slučaju pa, da družine ni, se ista vsota v označeni namen izroči njegovemu Invalidskemu Združenju, ki se pobriga za njegov pogreb.

POGLAVJE IX.

Postopanje.

a) Invalidnina in ugotovitev invalidnosti.

Rok za prijavo.

Čl. 83.

Vsaka ona oseba, ki zahteva odškodnino in državno zaščito kot invalid po tem zakonu, mora javiti v svrho ugotovitve svojo invalidnost, t. j. nesposobnost za splošno gospodarsko delo in sicer:

1. Vojni invalid v roku enega leta od razglašenja ukaza o demobilizaciji vojske ali po zaključenih operacijah.
2. Civilni vojni invalidi v roku 6 mesecev po nesrečnem slučaju ali vrnitvi v prostost.
3. Vojni invalid v roku 6 mesecev po odpustitvi i zvojne službe.
4. Mirnodobni civilni invalid v roku 6 mesecev po nesrečnem slučaju.
5. Osebe, ki se nahajajo izven države, v roku enega leta po vrnitvi v domovino.

Vojna oseba predloži poleg prijave po možnosti tudi vse dokumente, s katerimi razpolaga in s katerimi se da ugotoviti njegova istovetnost in dejstva, v katerih okolnostih, vojnih ali službenih je bil onesposobljen. Poleg tega naj navede v prijavi tudi vse podatke, s katerimi lahko olajša uradno zbiranje ostalih podatkov.

Civilni invalid naj svoji prijavi priloži vsa uradna potrdila in izpričevala, s pomočjo katerih lahko svoje pravice dokaže.

Prijava za pregled se vloži pri oblastnem organu Ministerstva za Socijalno Politiko.

Čl. 84.

Pristojna oblast pregleda prijavo, in ako v njej ni vseh podatkov, jih dobi najhitrejšim službenim potom od pristojnih oblasti in potem ves predmet pošlje komandi pristojnega vojnega okruga v pristojno postopanje.

Komisija za pregled invalida.

Čl. 85.

Pri komandi vsakega vojnega okruga obstoja stalna in po potrebi ambulantna komisija za pregled invalidov, ki sestoji iz: komandanta vojnega okruga ali njegovega zastopnika kot predsednika in dveh zdravnikov, od katerih je eden civilni, in enega predstavnika Ministerstva za Socijalno Politiko in enega predstavnika invalidske organizacije.

Čl. 86.

Komisija izvršuje pregled in ugotavlja invalidovo sposobnost oziroma nesposobnost za vojno službo in stopinjo njegove nesposobnosti za splošno gospodarsko delo na podlagi zdravniške diagnoze po naročilu Ministerstva za Socijalno Politiko.

Čl. 87.

Po končanem pregledu komisija obvesti pregledano osebo o rezultatu pregleda in ga obenem pouči o pravnih sredstvih in mu izroči pismeni odlok in svojem sklepu.

V odloku so navedeni podatki o njegovi popolni ali delni nesposobnosti za vojno službo, o vrsti poškodbe ali obolelosti, stopnji njegove nesposobnosti za splošno gospodarsko delo in kraj ter čas onesposobljenja, in v slučaju, da se mu ne prizna značaj invalida, se poved otudi razlogi, zakaj je odbita njegova zahteva.

Čl. 88.

Proti odloku pregledne komisije se more vložiti pritožba:

a) v slučaju materijelne kršitve zakona;
b) zaradi nepravilne zdravniške diagnoze;
c) zaradi prideljenja h kategoriji z ozirom na nesposobnost za splošno gospodarsko delo.

Pritožba se v roku 13 dni po obveščenju izroči komandi vojnega okrožja, ki je dolžna, da jo v roku 5 dni po oceni odpošlje superrevizijski (nadpregledni) komisiji v rešitev.

Čl. 89.

Nadpregledno komisijo sestavlja redna divizijska nadpregledna komisija, na katere ozemlju se je pregled vršil, h kateri še pridejo en predstavnik Ministerstva za Socijalno Politiko in en civilni zdravnik in predstavnik Invalidskega Udruženja.

V slučaju, da se pregled vrši pri posebni komisiji v smislu čl. 85., se v nadpregledno komisijo pozove še en specijalist za dotično bolezen.

Čl. 90.

Invalidska nadpregledna komisija naj odredi, ali je osebna prisotnost pregledane osebe potrebna za njeno delo. Toda pritožnik ima pravico, da je prisoten pri delu komisije v javni seji.

Nadpregledna komisija more sklep oziroma rešitev prve komisije okrepiti ali spremeniti ali pa izvršiti ponovni pregled invalida.

V slučaju, da nadpregledna komisija stvar končno reši, se njen sklep takoj ustmeno pove pregledani osebi, pismeno pa se pošlje komisiji, ki je izvršila prvi pregled.

Sklep nadpregledne komisije je izvršen in proti njemu ni mogoča pritožba.

V Beogradu, Cetinju, Sarajevu, Splitu, Zagrebu, Ljubljani in Novem Sadu se ustanove Vrhovne invalidske komisije, sestavljene iz zdravnikov specijalistov.

Vrhovna invalidska komisija more vedno po lastnem preudarku ali na podlagi interesa dotične osebe pozvati na pregled invalida, ki je kategoriji že prideljen od nadpregledne komisije.

Sklep Vrhovne invalidske komisije je v vsakem slučaju izvršen, t. j. proti njemu ni mogoča pritožba.

b) Sklepanje o dosegi in izgubi pravice.

Rok za prijavo glede invalidnine.

Čl. 91.

Prijavo za invalidnino mora invalid vložiti v roku enega leta po poslednjem zdravniško-komisijskem pregledu, ostale osebe pa v roku enega leta po vojski ali za časa vojske po razglašenju ukaza o demobilizaciji, a za pogrešane osebe v roku enega leta po sklenjenem premirju ali končanih operacijah.

Invalidska sodišča.

Čl. 92.

O dosegi in izgubi invalidnine in o izgubi ostalih podpor v smislu čl. 74. in 76. tega zakona sklepa v prvi instanci Oblastno Invalidsko Sodišče, v drugi in poslednji instanci Vrhovno Invalidsko Sodišče.

V slučajih čl. 72., 73., 75. in 77. tega zakona izreka razsodbo o izgubi invalidnine redno civilno sodišče.

Čl. 93.

Za vsako ali več oblasti skupaj naj se sestavi po eno oblastno invalidsko sodišče, katero more imeti v slučaju potrebe več oddelkov s sledečo sestavo: predsednik je državni uradnik, ki ga določa Minister za Socijalno Politiko, drugega državnega uradnika določa Minister za Finance, tretji član je predstavnik Oblastnega Odbora Invalidskega Udruženja, katerega na njegov predlog določa Ministerstvo za Socijalno Politiko. Ta poslednji mora na svojo službo priseči.

Vsak član Oblastnega Invalidskega Udruženja in njegov namestnik je lahko tudi ženska.

Državni uradniki, člani Invalidskega Sodišča morajo biti diplomirani pravniki.

Razen državnih uradnikov so za člane Invalidskih Sodišč lahko določene tudi osebe prostih profesij, ki imajo pravno fakulteto, toda tedaj morajo na službo priseči.

Pri vsakem Oblastnem Invalidskem Sodišču obstoji tudi po en zastopnik državnih interesov, katerega izmed svojih uradnikov določa predsednik Sodišča Prve Stopnje, ki je najbližji sedežu Oblastnega Invalidskega Sodišča.

Državni zastopnik mora biti diplomirani pravnik in po možnosti sodnik. Tudi državni zastopnik ima po dva namestnika.

V Beogradu obstoji Vrhovno Invalidsko Sodišče kot druga in poslednja instanca v pristojnosti Oblastnih Invalidskih Sodišč.

Vrhovno Invalidsko Sodišče ima lahko tudi več oddelkov s sledečo sestavo: predsednika določa Minister Pravde iz vrst aktivnih ali penzijoniranih sodnikov, en predstavnik Ministra za Finance, en predstavnik Ministra za Socijalno Politiko in dva predstavnika Udruženja Vojnih Invalidov, katera na predlog Osrednjega Odbora Udruženja Vojnih Invalidov določa Minister Socijalne Politike. Ti poslednji morajo na svojo službo priseči.

Vsak član Vrhovnega Invalidskega Sodišča mora imeti po enega namestnika.

Predstavniki Udruženja Vojnih Invalidov in njihovi namestniki so lahko tudi ženske.

Predstavniki Ministra za Socijalno Politiko in Ministra za Finance morajo biti diplomirani pravniki.

Čl. 94.

Kadar Oblastno Invalidsko Sodišče prejme prijavo za invalidnino, najprej oceni, ali je prijava vložena pravočasno. V slučaju zakasnelosti o tem sklepa in obvesti o sklepu vlagatelja.

V pravočasno vloženih prijavah nezadostno navedene dokaze si sodišče dobi uradnim potom od pristojnih oblasti, prejemanje ali nepriznavanje invalidnine in čas, od kedaj ta invalidnina teče.

O dnevu tega proučavanja se morajo pravočasno obvestiti tudi zastopnik države in vlagatelj prijave. Vsak sklep ali vsaka rešitev mora biti utemeljena.

Rešitev v originalu z dotičnimi akti se daje na vpogled državnemu zastopniku, v prepisu pa se izroči vlagatelju prijave oziroma njegovemu zastopniku.

Čl. 95.

Za spore, ki se obravnavajo pri Invalidskih Sodiščih, veljajo odredbe, civilnega sodnega postopanja, v kolikor bi to postopanje s tem zakonom ali s posebnim pravilnikom ne bilo izpremenjeno.

Čl. 96.

Proti razsodbi Oblastnega Invalidskega Sodišča se more državni zastopnik in tudi stranka, toda proti sklepu v smislu prejšnjega člena samo stranka pritožiti v roku 15 dni po vpogledu oziroma po prejemu pismene rešitve ali sklepa.

Pritožba se izroči Sodišču, ki je napravilo rešitev ali sklep, proti kateremu gre pritožba. V roku treh dni po prijavljeni pritožbi se vsi akti po tem sporu pošljejo Vrhovnemu Invalidskemu Sodišču.

Vrhovno Invalidsko Sodišče je dolžno brez ozira na to, ali državni zastopnik dela opazke na ostale nepravilnosti in nezakonitosti pri postopanju Oblastnih Sodišč. rešitev anulirati popolnoma, če vidi, da rešitev ne odgovarja zakonu.

Revizija postopanja.

Čl. 97.

Brez ozira na vsak rok moreta državni zastopnik in stranka zahtevati revizijo izvršne rešitve o invalidnini:

1. Zaradi materijelne kršitve zakona.
2. V slučaju, da se javne odredbe v nekem dejstvu ne zlagajo po vsebini.
3. Zaradi računske napake v znesku invalidnine.

Predlog za revizijo se vloži pri Oblastnem Invalidskem Sodišču, ki je o tem najprej sklepal.

Pritožba proti sklepu, s katerim se sprejema ali odbija zahteva po reviziji, se vloži pri istem sodišču v roku 15 dni po prejemu pismenega sklepa, oziroma vpogledu v originalih.

Minister Socijalne Politike izvršuje vsake tri mesece po posebnih organih revizijo sodnih rešitev, proti katerim se zastopnik ni pritožil.

Obnova postopanja.

Čl. 98.

Brez ozira na rok ima odbita stranka in njeni pravni nasledniki pravico zahtevati obnovo postopanja in ponovno razsodbo:

1. Kadar nastopi izprememba v količini neposrednega davka in imajo zaradi tega pravico do invalidnine.
2. Kadar naknadno poda dokaze za svojo pravico.
3. V slučaju, da ima osebni invalid vsled poslabšanja svoje poškodbe, bolezni ali komplikacij, po čl. 53. in 70. pravico do povišanja invalidnine.

Obnova postopanja se mora zahtevati pri Oblatsnem Invalidskem Sodišču, ki je prvikrat o tem sklepalo.

Pritožba se vloži pri istem sodišču v roku 15 dni po prejemu rešitve.

Čl. 99.

Vsak sklep Oblastnega Invalidskega Sodišča proti kateremu v določenem slučaju ni bila vložena pritožba, postane s tem izvršen.

Sklepi in rešitve Vrhovnega Sodišča so takoj izvršni.

Vsak izvršni sklep in vsaka izvršna rešitev se ima v prepisu dostaviti osebi, kateri se pravica prizna ali odreče, potom njegovega srezkega invalidskega udruženja, kjer pa tega ni, pa potom občinskega sodišča občine, v kateri ta oseba stalno biva.

Čl. 100.

Oseba, ki zahteva pregled ali invalidnino se lahko osebno ali po svojem zastopniku udeleži javne seje komisije za pregled in javne seje invalidskih sodišč.

Pri pregledu lahko na svoje stroške pripelje s seboj svojega privatnega zdravnika, ki se mora zaslišati. Istotako komisija prečita pismeno izjavo in mišljenje njegovega zdravnika, katero je treba predložiti, ko začne komisija poslovati.

Pred oblastnim invalidskim sodiščem jih lahko zastopa vsak polnoletni državljan, ki uživa državljansko čast.

Ako bi vlagatelj ne določil svojega zastopnika, se prizna kot tak oni, katerega določi njegovo Oblastno Invalidsko Udruženje. Pred Vrhovnim Invalidskim Sodiščem lahko zastopajo samo advokati. Ako pritožnik ne določi svojega advokata, se prizna kot tak oni, katerega določi Središnji Odbor Udruženja Vojnih Invalidov.

Čl. 101.

Vse oblasti, ki imajo zbirati podatke ali izdajati potrdila za dosego, uživanje ali izgubo vrste podpore po tem zakonu, so dolžne vse te stvari smatrati kot zelo nujne. Kazen za zavlačevanje se uredi s pravilnikom.

Čl. 102.

Vse prijave, zapisniki, zaslišanja, prošnje, pritožbe in ostali dokumenti, katere vlože posamezne osebe, zaščitene s tem zakonom, ali njih zastopniki, njih udruženja in javne oblasti, in so v zvezi z dobivanjem, uživanjem ali izgubo te ali one vrste podpore po tem zakonu, so oproščeni vseh državnih taks in poštnine, ako je na njih izrecno navedeno, da se z ozirom na ta člen vlagajo stvari po tem zakonu.

Zlorabe se kaznujejo po obstoječih predpisih.

POGLAVJE X.

Odkup invalidnine in njenega povišanja.

Čl. 103.

Uživatelji stalne invalidnine po čl. 47. lahko zahtevajo, da jim država njih invalidnino s povišanjem vred odkupi v smislu sledečih odredb s kapitalom, z zemljo ali na drug način.

Po razpoložljivih sredstvih se bo najprej začelo z odkupom. V prvi vrsti polinvalidov, potem pa polnih in težkih.

Ali, kdaj in pod kakšnimi pogoji se vrši odkup pokojnine in povišanja vdov, uredi Ministerski Svet s posebno uredbo.

Oseba, ki zahteva odkup na en ali drugi način, vloži svojo prošnjo pri svoji oblastni upravi »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni«. Oblastna uprava »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni« sestavi v slučaju potrebe srezke in občinske komisije, ki preišče vse razmere prosilca in umestnost odkupa in jamstvo., da se stavijo primerni predlogi.

V komisiji morajo biti kot člani osebe, ki po svoji uradni dolžnosti ali gospodarskem in družabnem položaju poznajo razmere prosilčeve.

Sestavo ,postopanje in nagrado za delo teh komisij in vobče postopanje za odkup invalidov uredi Minister za Socijalno Politiko s pravilnikom.

Odkupnina z izplačevanjem kapitala.

Čl. 104.

Uprava Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni odkupi letno invalidnino in njeno povišanje z izplačevanjem kapitala, ako to zahteva invalid ali vdova:

1. Kateremu je prisojena invalidnina za stalno.
2. Ako je starejši nego 21 in mlajši nego 55 let.
3. Ako bi z uporabo kapitala praktično in produktivno mogel sebi in onim, katere je dolžan vzdrževati, ustvariti ugodnejše pogoje za dostojno življenje nego s prejemanjem invalidnine.
4. Ako daje za to dosti materijalnega in moralnega jamstva.

Kapital se izplačuje posebno za nakup ali melioracijo zemljišč za obdelovanje, za zgradbo stanovanj in ostalih zgradb za izvrševanje gospodarskega dela, za nabavo poljedelskega orodja ali živine in drugih stvari, ali za nabavo strojev, orodja in materijala za razne obrti in domače industrije ali obrtnega kapitala trgovcem in obrtnikom po poklicu, bodisi da uživatelji invalidnine delajo samostojno ali v zadrugi ali skupno z drugimi osebami.

Odkupnina se lahko izplača tudi v drugih slučajih, ako so izpolnjeni omenjeni pogoji.

Čl. 105.

Uživateljem invalidom se izplača kapital, ako so starejši nego 21 in mlajši nego 35 let v znesku 12kratne njihove invalidnine s povišanjem vred; ako so starejši nego 35 let in mlajši nego 45 let, v znesku 10kratne njihove invalidnine s povišanjem vred, in ako so starejši nego 45 in mlajši nego 55 let v znesku 5kratne njihove invalidnine s povišanjem vred.

Čl. 106

Za dovoljeni kapital mora »Uprava Narodnega fonda« zahtevati jamstvo, da bo kapital oziroma predmet, katerega si je invalid z njim nabavil, stalno služil namenu, predpisanemu v čl. 104. t. 3.

Jamstvo se zahteva predvsem v predmetu samem in razen tega z ozirom na razmere in možnost v posameznih slučajih na način, ki ga smatra »Uprava Narodnega Fonda« za najpripravnejši in najumestnejši.

Uprava »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni« lahko terja povrnitev izplačane odkupnine, ako se prepriča, da z izplačano odkupnino ni dosežen cilj, za katerega je odkupnina bila izplačana.

Predmet, nabavljen z dovoljenim kapitalom, se ne sme prodati brez dovoljenja »Uprave Narodnega Fonda«, ki se daje samo pod pogoji, da se s prodajo istočasno na drugi način doseže namen jamstva in jamstvo, predpisano v čl. 104., točke 3. in 4.

Jamstvo za terjatve »Narodnega Fonda« se ima po predpisu tega člena vpisati v zemljiško ali intabulacijsko knjigo, v kateri je vpisan predmet, nabavljen z odkupnim kapitalom.

Oni, ki je prejel kapital, more tudi sam kadarkoli vrniti odkupnino.

V prvem in drugem slučaju tega člena je dolžan vrniti samo ono vsoto, katero bi prejel, ako bi prošnjo za odkupnino vložil šele v trenutku, kadar mora ali hoče vrniti odkupnino.

Isto velja tudi za slučaj, da pade pod vrednost ali v slučaju prisilnega poravnanja.

Jamstvo za izplačani kapital je omejeno vedno na vsoto, ki se ima določiti in vrniti v smislu prejšnjega člena.

Jamstvo velja za ono število let, za kolikor je pomnožena enoletna penzija, po tem roku jamstvo izgubi svojo veljavo.

Kadar vdova izgubi pravico do pokojnine, a je sprejela odkupnino, mora v teku 3 mesecev po poroki vrniti vsoto, ki se izračuna po odredbi čl. 105.

V slučaju, da je ta vsota večja od triletne invalidnine redova težkega invalida, vrne samo razliko, v nasprotnem slučaju ni dolžna vrniti ničesar.

Čl. 107.

Pravica do nadaljnega mesečnega uživanja invalidnine in njenega povišanja preneha s prvim dnem onega meseca, ki sledi datumu prejema odkupnine.

Čl. 108.

V izjemnih slučajih, posebno ako dotična oseba ni kriva, ako ni dosežen cilj, za katerega je bila izplačana odkupnina, more »Uprava Narodnega Fonda za invalide in družine pomrlih v vojski« odstopiti od terjatve, da se prejeta vsota vrne.

Čl. 109.

Odkup se more na prošnjo invalidovo izvršiti tudi na drugi način, samo da denarna vrednost ugodnosti, ki jo invalid dobi, odgovarja približno kapitalu, do katerega ima pravico po čl. 105. kakor na pr. s podeljevanjem ugodnosti v okviru zakona, podeljevanjem državnih prodajalnic, restavracij, prevzemanjem kavcij itd.

Čl. 110.

S smrtjo invalidovo prenehajo vse omejitve in jamstva po predpisih tega poglavja.

Odkupnina s podeljevanjem zemlje.

Čl. 111.

Invalidi, katerim je prisojena stalna invalidnina, pa nimajo zemlje ali je nimajo v zadostni meri, pa bi se radi pečali z obdelavanjem polja, lahko namesto invalidnine in njenega povišanja dobe zemljo v smislu odredb tega zakona.

Čl. 112.

Njim se bo podeljevala zemlja pred vsemi ostalimi interesenti agrarne reforme v prvi vrsti v kraju njih stalnega bivališča ali v okolici, z njihovim dovoljenjem pa tudi po drugih krajih države.

Vrednost zemlje naj odgovarja znesku odkupnine v kapitalu, ki bi invalidu pristojal po čl. 105.

Čl. 113.

Predvsem bo skušala oblastna »Uprava Narodnega Fonda« potom srezkih oziroma občinskih komisij (čl. 103.) po prostovoljnem dogovoru nabaviti potrebno zemljo in to predvsem zemljo občini, samoupravnih edinic in lastniških skupin, cerkvenih teles, korporacij sploh in pa večjih posestnikov. V tem slučaju se zemlja plača iz kapitala, na katerega ima invalid pravico po čl. 105.

Čl. 114.

Po potrebi invalidov se izvrši v dotičnih krajih prisilni odkup zemlje in sicer one iz velikih posestev v smislu agrarnega reformnega zakonodavstva in to do sklepa zakona o eksproprijaciji veleposestev in sicer po uredbi o prepovedi odjemanja in obremenjenja zemljiških veleposestev z 20. jul. 1919. Službene Novine št. 82, z 12. avgusta 1919, a poleg tega v celi državi prisilni odkup poljedelskih posestev imovitih občin, zemljiških skupin, upravnih občin in takozvanih šajkaških ritov dotičnih občin, dalje poljedelskih posestev državnih, cerkvenih, patrijarhijskih, nadškofijskih, kanoniških, samostanskih, manastirskih, vakufskih cerkvenih občin in sicer v toliko, v kolikor presegajo stvarne potrebe dotičnih institucij. Pred vsem se bo invalidom, ki so že dobili zemljo od Ministerstva Agrarne Reforme pod zakup, priznala prejeta zemlja sorazmerno vrednosti kapitala, do katerega bi imel pravico po čl. 105. kot popolna last, kar se bo vknjižilo v zemljiški in intabulacijski knjigi.

Čl. 115.

Odkupnina se v slučaju prisilnega odkupa plača obveznikom invalidskega amortizacijskega posojila v nominalnem znesku, kolikor odgovarja vrednosti zemljišča po oceni na dan 1. jan. 1915.

Odkupnina za zemljišča, ki spadajo pod agrarno reformo, se določi in izplača v smislu predpisov zakona o agrarni reformi.

Čl. 116.

Tudi pri odkupu potom podeljevanja zemlje se bo zahtevalo jamstvo in omejitve, kakor je to predpisano pri odkupu potom izplačevanja kapitala, in sicer posebno s hipoteko na dotični zemlji.

Čl. 117.

Za izvedbo razlastitve zemljišč veleposestev v svrho odkupa invalidov velja odredba o izvedbi delne razlastitve zemljišč veleposestev za javne interese, kolonizacijo in gradbo delavskih in uradniških stanovanj in vrtov z 12. febr. 1920. Službene Novine št. 37 z 19. febr. 1920 oziroma pozneje zakon, ki stopi na njeno mesto. Ista naredba, posebno pa še njeni predpisi o postopanju veljajo tudi za izvedbo delne razlastitve nadalnjih, v členu 114. navedenih poljedelskih posestev. Kar se tiče delne razlastitve teh poslednjih posestev v oblasteh, za katere omenjena uredba z 12. februarja 1920 ne velja, uredi to s pravilnikom Minister za Socijalno Politiko, Minister Notranjih Poslov, Minister Agrarne Reforme, Minister za Finance in Minister Ver, katere oblasti so pristojne za izvršenje prisilnega odkupa in postopanja.

Čl. 118.

Pravica do nadaljnega uživanja invalidnine in njenega povišanja preneha z 31. dec. onega leta, v katerem je uživatelj prvikrat dobil pridelek iz dobljene zemlje. V slučaju, da je letina vsled elementarnih nezgod ali drugih važnih razlogov zvrgla, more Minister Socijalne Politike podaljšati uživanje invalidnine in njenega povišanja največ še za eno leto.

Čl. 118 a.

Srezke in občinske komisije naj precenijo, v koliki meri in komu se ima odobriti odkupnina. Sestava:

1 član Fonda.

1 član občinske ali srezke oblasti (na primer učitelj ali duhovnik).

1—2 člana invalida iz organizacije.

POGLAVJE XI.

Invalidsko amortizacijsko posojilo.

Čl. 119.

Pooblašča se kraljeva vlada, da v svrho odkupa invalidnine in njenega povišanja po tem zakonu more skleniti notranej posojilo v višini zneskov, potrebnih za ta odkup.

Čl. 120.

V to svrho se izdajo 6% invalidske obveznice, ki se bodo glasile na ime donositelja in na vsote 100, 1000 in 10.000 Din in se amortizirajo v roku 15 do 16 let.

Čl. 121.

Potrebne vsote za plačevanje obresti in amortizacijo se vzamejo vsako leto v **državni proračun.**

Obresti se plačujejo in to 3% vsakega 1. apr. in 3% 1 okt., amortizacija pa se vrši enkrat v letu — 1. dec. počenši od 1924, amortizirane obveznice se bodo izplačevale počenši od 1. okt. vsakega leta.

Amortizacije se bodo vršile bodisi prisilnim potom — ako je tečaj nad nominalno vrednostjo — bodisi svobodnim odkupom potom narodne banke — ako je tečaj pod nominalno vrednostjo.

Čl. 122.

Podpisovanje tega posojila, ki je lahko večkratno in po potrebi stalno, izvršujejo po celi kraljevini vse oblastne uprave »Narodnega Fonda za invalide in družine pomrlih v vojni«, vse državne blagajne, poštne hranilnice in čekovni uradi in denarni zavodi.

Datum in rok trajanja podpisovanja in način vplačevanja, ki more biti tudi le delno, določi Minister Financ v sporazumu z Ministrstvom za Socijalno Politiko.

Čl. 123.

V kolikor bi se to posojilo v posameznih oblasteh ne bi podpisalo in vplačalo v višini, ki bi odgovarjala znesku odkupnine v dotični oblasti, se pooblašča Minister Financ in Minister Socijanle Politike, da more s pravilnikom urediti, kako bi se potrebni ostanek pokril s prisilnim podpisovanjem in vplačevanjem posojila v tej oblasti in to po davčni moči do dveh tretjin kapitala, ki ga imajo na razpolaganje in rezervnih fondov od strani denarnih zavodov, akcijskih društev in sploh gospodarskih udruženj, ki javno polagajo račun, zavarovalnih družb, cerkvenih, patrijarhijskih, vakufskih in manastirskih posestev.

Ravno tako se morajo z reparticijo prisiliti podpisu in vplačanju tega posojila pupilne mase, občine, srezi, okrožja in oblasti.

Reparticije za vsako oblast predpiše komisija, katero imenuje iz vseh gospodarskih krogov na predlog zbornic veliki župan (do izvedbe novega zakona o oblastnih upravah Minister Socijalne Politike v mejah Srbije, Črne gore in Vojvodine, oziroma pokrajinski namestnik v Hrvatski, Slavoniji, Bosni in Hercegovini, Dalmaciji in Sloveniji.)

Isti upravni organi so pristojni, da na predlog teh komisij izdajo izvršne naredbe za vplačanje posojila.

Sestavo in postopanje komisij uredi s pravilnikom Minister Socijalne Politike.

Čl. 124.

Oni, ki so prostovoljno podpisali svoj del posojila, so izvzeti od prisilnega podpisa tega posojila.

Čl. 125.

Pooblaščuje se Minister Financ, da odredi, da se garančna pisma ne morejo sprejemati kot kavcijo, temveč samo obveznice tega posojila.

Čl. 126.

Obveznice in kuponi tega posojila so prosti vseh taks in pristojbin v kraljevini, kakor sedanjih tako tudi bodočih.

Ravno tako je prosto vsake takse vse pisarniško delo glede tega posojila za ves čas ko posojilo traja.

Čl. 127.

Neizplačani kuponi zastarevajo z 1 letom od roka amortizacije, obveznice z 10 leti od dne amortizacije, ter se vlože v »Narodni Fond za invalide in družine pomrlih v vojni.«

Čl. 128.

Obveznicam tega posojila se priznajo vse pravice in ugodnosti, ki jih imajo tudi druge državne obveznice.

Čl. 129.

Vso službo pri tem posojilu vrši Generalna Direkcija Državnih Fondov.

Čl. 130.

Pooblašča se minister Financ, da v sporazumu z Ministrom Socijalne Politike predpiše potrebna navodila, da se to posojilo sklene.

Čl. 131.

Vsi stroški pri izvedbi tega posojila se poravnajo iz **(tudi v originalu stavek nedokončan!)**

Čl. 132.

Pooblašča se Minister Financ, da do ureditve novega proračuna nastavi pri Delegaciji Državnih Dolgov potrebno osobje za izpeljavo tega posojila.

POGLAVJE XII.

Invalidska Udruženja.

Čl. 133.

Državno nadzorstvo nad udruženji oseb, zaščitenih s tem zakonom, v kolikor je to prepdpisano v ustavi ali v posebnem zakonu, se poverja Minisetrstvu za Socijalno Politiko.

Minister za Socijalno Politiko more udruženjem oseb, zaščitenih s tem zakonom, poveriti izvrševanje poslov po tem zakonu na pr.: vodstvo evidence teh oseb, zbiranje raznih podatkov, sprejemanje prijav, prošenj, pritožb, sklepov in rešitev, in izplačevanje invalidnine in drugih podpor. Pri izvrševanju poverjenih poslov udruženj oseb, zaščitenih s tem zakonom, se je treba ravnati po predpisih in navodilih Ministerstva za Socijalno Politiko.

Kjer ni udruženj oseb, zaščitenih s tem zakonom, ali ne morejo zvrševati poslov, za katere so poklicana po tem zakonu ali po pooblastilu, tam naj se Minister za Sociajlno Politiko pobriga, da se ti posli poverijo javnim organom, da se na ta način omogoči nepretrgano reševanje zadev po tem zakonu.

Udruženja oseb, zaščitenih s tem zakonom, se smatrajo kot zakoniti predstavniki in zastopniki svojih članov, in zato uživajo v tem oziru vse pravice in ugodnosti, ki jih ima posamezna oseba, zaščitena s tem zakonom.

Posebno se v slučajih, kjer zakon predpisuje določeni rok za prijave in pritožbe, smatra. da je prijava ali pritožba vložena pravočasno takrat, ako je pravočasno izročena invalidskemu udruženju.

Čl. 133 a.

Za uspešno delovanje Udruženja postavi Ministerstvo Socijanle Politike vsako leto v proračun gotovo vsoto kot podporo udruženju.

POGLAVJE XIII.

Narodni fond za invalide in družine pomrlih v vojski.

Čl. 134.

»Narodni fond za invalide in družine pomrlih v vojski«, ustanovljen z odlokom Ministerstva za Socijalno Politiko z dne 25. jul. 1922 v smislu pooblastila po čl. 74. in 75. finančnega zakona za 1920/21, je samostajna pravna oseba in ustanova, katere naloga je:

1. Da sam ali s sodelovanjem ostalih javnih teles, t. j. države, oblasti in občine, kakor tudi skupaj z udruženji oseb, zaščitenih s tem zakonom, ali skupaj z ostalimi pravnimi in privatnimi osebami, snuje, vzdržava in podpira zavode za zdravljenje, šolanje in dosmrtno vzdrževanje invalidov in zavode za sprejmanje vojnih sirot.

2. Da poravnava stroške za zdravljenje in šolanje in zdravljenje invalidov izven posebnih invalidskih zavodov.

3. Da daje podpore, posojila in odkupnine za invalidnino in njeno povišanje v smislu tega zakona v svrho ustvaritve in izboljšanja gospodarskega položaja.

4. Da podpira invalidska udruženja, posebno gospodarske ustanove in ostala dobrodelna udruženja in ustanavlja samoupravna telesa, ki naj se brigajo za osebe, zaščitene s tem zakonom.

5. Da izvršuje izplačevanje invalidnine in povišanja in ostalih podpor po tem zakonu.

Sredstva.

Čl. 135.

Za izvrševanje naloge po tem zakonu se dajejo »Narodnemu fondu za invalide in družine pomrlih v vojski« na razpolago tale sredstva:

1. Zemljišča, zgradbe, instalacije in inventar zavodov, katere je v smislu tega zakona v duhu prejšnjih zakonov upravljalo Ministerstvo za Socijalno Politiko. V kolikor so te premične in nepremične stvari državna last, se preneso v lastništvo »Narodnega fonda za invailde in družine pomrlih v vojski.

2. Zemljišča, zgradbe, instalacije, inventar in kakor tudi vse ostale vrednosti »Komisije za preskrbo vračajočih se vojnikov« v Ljubljani, »Zemaljskog odbora za lečenje i naobrazbu Hrvatsko-Slovenskih invaidal« v Zagrebu, Odboru za staranje ratnih invalida iz Bosne in Hercegovine« v Sarajevu in »Povereništva za skrb oko ratnih invalida iz Dalmacije« v Zadru, v kolikor se take stvari nahajajo na našem teritoriju ali bi ob priliki likvidacije z Italijo pripadle naši državi.

3. Zemlja, katero mu da država v toliki meri v raznih oblasteh, kolikor je to potrebno za ekonomijo njegovih zavodov za izvrševanje reedukacije.

4. Fond za vojne invalide, ustanova knjaza Mihajla (zakon o podpori vojnih invalidov z dne 8. jul. 1878.)

5. Invalidski Fondi in dobrodelne ustanove bivše Avstro-Oogrske monarhije, v kolikor po likvidaciji pripadejo naši državi.

6. Vojna odškodnina, katero naša država na podlagi mirovne pogodbe versajske, senžermenske, trianonske in nejske dobi za osebne vojne žrtve od Nemčije, Avstrije, Madžarske in Bolgarije, t. j. 66% od vseh teh prejemkov ali vrednosti:

7. En del čistega dobička od prodaje srečk Državne Razredne Loterije (čl. 43.)

8. Dohodki uradnih ali poluradnih ustanov, subvencijoniranih in koncesijoniranih podjetij, pridobljenih na podlagi zasebnih predpisov.

9. Dohodki, predvideni v zakonu o razdelitvi in izplačanju vojne odškodnine.

10. Prostovoljni doneski, volila, zadužbine itd., ki jih bodo naklonili temu fondu.

11. Sredstva invalidskega amortizacijskega posojila v smislu čl. 119. tega zakona.

12. Vsakoletna dotacija iz državnega proračuna v toliki višini, v kolikor sredstva fonda ne bi zadostovala za letne izdatke.

13. Kazni iz čl. 37.

14. Prostovoljni prispevki, volila, zadužbine itd., ki jih kdo nakloni izključno temu fondu.

Čl. 136.

Nepremičnine »Narodnega Fonda za invalide in družine pomrlih v vojski«, izvzemši zemljo, namenjeno za odkupnino invalidnine in njenega povišanja, se morejo odvzeti in obremeniti samo z dovoljenjem Ministra za Finance in Ministra za Socijalno Politiko.

Sredstva raznih fondov, dobrodelnih ustanov ali zadružbin, ki so v duhu njih statutov ali posebnih predpisov določena samo za podpiranje oseb, zaščitenih s tem zakonom, ki bivajo na nekem določenem ozemlju države, se izven tega ozemlja ne morejo uporabljati.

Sredstva, navedena v točkah 1., 2., 5., 7., 8., 9. in 10. prejšnjega člena se ne morejo uporabljati za izplačevanje invalidnine in nejnega povišanja.

Uprava.

Čl. 137.

»Narodni Fond« za invalide in družine pomrlih v vojski« ima svooj glavno upravo v Beogradu, a za vsako ali za več oblasti pa po eno oblastno upravo. Glavno upravo sestavljata upravni in nadzorni odbor, katerih člani se postavijo s kraljevim ukazom.

Upravni Odbor ima 16 članov in sicer 1 predsednika, 2 podpredsednika in 13 članov.

Kralj imenuje predsednika na predlog Ministerskega Sveta, prvega podpredsednika na predlog Narodne Skupščine, a drugega podpredsednika na predlog Središnjega Odbora Udruženja Vojnih Invalidov.

Od ostalih 13 članov predlaga Minister Socijalne Politike 2, Minister Financ 2, Narodna Skupščina 2, Dobrodelna Društva 1, Središnji Odbor Udruženja Vojnih Invalidov 4, a samoupravne oblastne skupščine 2 člana.

Vsak član Upravnega Odbora razen predsednika ima svojega namestnika. Predsedništvo, člani in njih namestniki se določajo za 3 leta, toda Minister Socijalne Politike, Minister Financ in Središnji Odbor Udruženja Vojnih Invalidov imajo pravico, da vsako leto enega člana ali njegovega namestnika zamenijo z novimi osebami. Člani, katere predlagajo Samoupravne Oblastne Skupščine, se določajo samo za eno leto na ta način, da prvega člana določi samoupravna skupščina one oblasti, katera je kot prva oziroma druga po vrsti navedena v spisku oblasti v Zakonu o administrativni razdelitvi države. Za drugo leto predlagata po enega člana samoupravni skupščini tretje in četrte oblasti itd. po vrsti do tedaj, da tudi poslednje oblasti pridejo na vrsto. Nato se postopa nanovo po prejšnjem redu.

Čl. 138.

Nadzorni Odbor glavne uprave sestavljajo en predsednik, en podpredsednik in šest članov.

Predsednika predlaga Glavna Kontrola, a podpredsednika Ministerski Svet. Od ostalih 6 članov predlaga Minister Socijalne Politike 1, Minister Financ 1, Narodna Skupščina 1, Središnji Odbor Udruženja Vojnih Invalidov 2, a Samoupravne Oblastne Skupščine 1 člana.

Vsak član nadzornega odbora razen predsednika ima svojega namestnika.

Predsedništvo in člani nadzornega odbora se določajo na 3 leta. Minister Socijalne Politike, Minister Financ in Središnji Odbor Udruženja Vojnih Invalidov morejo vsako leto enega člana in namestnika nadzornemu odboru zameniti z drugo osebo. Član, katerega določajo samoupravne oblastne skupščine, se določajo samo za eno leto, a predlaga ga samoupravna oblastna skupščina one oblasti, ki je v spisku oblasti v Zakonu o administrativni razdelitvi države navedena kot poslednja. Naslednjega leta se postopa počenši pri predposlednji analogno čl. 137.

Oblastne Uprave.

Čl. 139.

Za vsako oblast ali za več oblasti skupaj obstoja oblastna uprava »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojski«, katero postavlja glavna uprava v Beogradu.

Oblastni upravni odbor sestavljajo 1 predsednik, 1 podpredsednik in 6 članov. Podpredsednika predlaga samoupravna oblastna skupščina, dva člana predlaga oblastno invalidska udruženje, a enega člana dobrodelna društva dotične oblasti, predsednika in tri člane določa glavna uprava v Beogradu.

Oblastni nadzorni odbor sestavljajo predsednik in 4 člani. Predsednika predlaga glavna kontrola, 1 člana samoupravna oblastna skupščina, 1 člana oblastno invalidsko udruženje, a 2 člana določa glavni nadzorni odbor v Beogradu.

Člani oblastnega nadozornega odbora se določajo na 3 leta.

Vsak izmed njih ima svojega namestnika.

Čl. 140.

Seje upravnih in nadzornih odborov se morajo vršiti vsak mesec najmanj enkrat.

Veljavno se na sejah lahko sklepa pri prisotnosti dve tretjini članov ali namestnikov, kadar za predlog glasuje polovica članov in en član.

S statutom »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojski« se morejo v tem oziru predpisati strožje odredbe.

Čl. 141.

Poleg naloge po tem Zakonu za glavne in oblastne uprave »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojski« so dolžne, da se na svojem ozemlju brigajo za kulturno, ekonomsko in socijalno dviganje oseb, zaščitenih s tem zakonom in da v tem oziru stavljajo svoje predloge in misli javnim telesom in oblastem, invalidskim in ostalim dobrodelnim društvom.

Čl. 142.

V delokrog oblastnih uprav »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojski« spadajo zlasti tile posli:

1. Izdelava proračuna in izvršnih računov za njih področja.

2. Izdelava programa za razdeljevanje raznih podpor v smislu poglavja VII. tega zakona.

3. Sodelovanje pri zgradbi in vodstvu zavodov za zdravljenej, strokovni pouk, nastanjenje dosmrtno nesposobnih invalidov ali vojnih sirot na njegovem področju.

4. Zbiranje prošenj kakor tudi sestavljanje komisij po čl. 103. tega Zakona za izvedbo potrebe in umestnosti odkupa z izplačevanjem kapitala ali podeljevanjem zemlje.

5. Zbiranje in upravljanje raznih sredstev, ki jih kdo pokloni izključno v podporo osebam, zaščitenim s tem zakonom in katere stanujejo na njihovem ozemlju.

8. Nakazovanje povišanja invalidnine in nadzorstvo nad uživatelji invalidnine ali njenega povišanja v njih področju.

7. Izplačevanje invalidnine, njenega povišanja in ostalih podpor po tem Zakonu v njih področju.

Čl. 143.

Glavna uprava »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojni« je dolžna, da daje vsem oblastnim upravam pravično na razpolago sorazmerni del svojih razpoložljivih sredstev, vodeč pri tem račun o številnem stanju oseb, zaščitenih s tem zakonom, njihovih razmerah in potrebah v posameznih oblasteh.

Čl. 144.

Minister Socijalne Politike sestavi statut, v katerem so vse potrebne odredbe o notranjem ustroju tega fonda. Statut ima odobriti Ministerski Svet, toda obvezno moč dobi, ko ga podpiše kralj z razglašenjem v Službenih Novinah.

Čl. 144 a.

V vseh komisijah, ki se sestavljajo po tem Zakonu, imajo biti zastopani tudi člani invalidskih organizacij.

POGLAVJE XIV.

Prehodne naredbe.

Čl. 145.

Razen državljanov Kraljevine Srbije in Crne gore pod pogoji členov 2.—10. uživajo zaščito in na-domestilo po tem Zakonu tudi ostali naši državljani, kateri so prej pretrpeli isto kakor bivši državljani Avstro-Ogrske in Bolgarije. Za bivše državljane Avstro-Ogrske in Bolgarske, ki so danes naši državljani, ne velja odredba člena 4. odstavek 1. Ravno tako za njih ne veljajo odredbe odstavka 1. in 2. člena 5., ako so oni napravili to, da bi ušli vojni dolžnosti v vojni proti Srbiji in Črni gori ali njenim zaveznikom v vojski.

Odredba člena 4. odst. 2. velja tudi za one osebe, ki so se prostovoljno, tudi če bi sicer spadale pod vojno dolžnost, borile v vojski proti kraljevini Srbiji in Črni gori.

Prejšnje velja tudi za nesrečne osebe, ki so na podlagi posebne naredbe spremljale vojsko in pri tem pretrpele isto kakor vojni invalidi.

Čl. 146.

Izključene so od vseh pravic po tem zakonu one vojne in civilne osebe in družine onih oseb, ki bi jih sicer imele, pa so za časa vojska trpinčile srbske ali črnogorske ali podanike njim zaveznikih držav ali osebe slovanske narodnosti, ali so odškodovale njih imetje ali bodo to v prihodnje delale, posebno proti državljanom Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, kar se ugotovi sodnijskim potom.

Čl. 147.

Vse pravice civilnih vojnih invalidov in civilnih vojnih žrtev imajo tudi one osebe in družine onih oseb, ki so onesposobljenje ali pogrešane iz istega vzroka za časa prejšnjih vojska ali vojnih operacij. To posebno velja tudi za one naše državljane, katere je nekdaj trpinčila ona tuja oblast, katere podaniki so oni poprej bili.

Čl. 148.

Naši državljani in družine padlih državljanov lahko uživajo invalidnino kake druge države na podlagi njenih zakonov, ako se njih pravica ne izvaja iz odredbe, ki se protivi temu zakonu.

Take osebe imajo vse pravice po tem zakonu, ako ustrezajo njegovim pogojem.

Čl. 149.

Vse pravice vojnih invalidov se prizna: tudi vojakom, žandarjem, čuvajem javne varnosti, obmejnim stražnikom in nesrečnim osebam, ki so bile pri izvrševanju vojne službe v uradni dolžnosti v zasledovanju, v spopadu, ali ob priliki vojnih vaj ali elementarnih nezgod, požarov, povodnji in drugih nesreč, pri reševanju človeškega življenja ali unetja ranjene ali obolele ali so zaradi tega pretrpele isto kakor vojni invalidi v smislu čl. 2. tega zakona.

Invalidnino prejemajo vojne osebe po svojem činu, a nevojne osebe po čl. 70. V slučaju, da jim kak drug zakon daje večje nadomestilo, prejemajo ono, katero je ugodnejše.

Po njegovi smrti prejemajo invalidnino oziroma podporo člani njegove družine v smislu odredb tega zakona.

Čl. 150.

Za invalide, ki so ob priliki, ko je stopil ta Zakon v veljavo, v smislu do tedaj veljavnih predpisov že dovršili strokovni pouk ali se še nahajajo pri strokovnem pouku v kaki obrti, a še niso dosegli pravice do samostojnega izvrševanja dotične obrti, veljajo odredbe tega zakona, v kolikor v tem oziru poprejšnji zakoni in predpisi niso ugodnejši.

Invalidi, ki so poprej na podlagi posebnih predpisov dovršili strokovni pouk v kaki obrti in napravili izpite, ki jim dajejo pravico do samostojnega izvrševanja kake obrti, uživajo vse pravice, priznane s tem Zakonom.

Čl. 151.

Do sestave oblastnih invalidskih sodišč in vrhovnega invalidskega sodišča rešujejo po tem Zakonu pristojne oblasti, predvidene z Zakonom o začasni podpori invalidov z dne 28. dec. 1921.

Čl. 152.

Vsi nerešeni spori iz vojske do demobilizacije, dokončane 5. maja 1920. se obravnavajo po zakonu o začasni podpori invalidov, v kolikor se tičejo pravice do podpore in časa, od kdaj podpora teče. Višina podpore se dosodi po tem Zakonu.

Čl. 153.

Osebe iz vojska od 1912. do 1920., ki imajo po tem Zakonu pravico do odškodnine in državne zaščite, pa se še niso prijavile po poprej veljavnih zakonih, lahko to napravijo v roku 6 mesecev po razglašenju tega zakona.

Čl. 154.

Izvršne rešitve prejšnjih pristojnih oblasti, s katerimi se priznava pravica na letne podpore ali penzijo kaki osebi, zaščiteni s tem Zakonom, zamenijo upravne oblasti z novimi rešitvami v smislu odredb tega zakona. Rešitev se v prepisu dostavi tudi prosilcu potom njegovega srezkega invalidskega udruženja, kjer pa tega ni, pa potom njegove občine.

V slučaju, da neka oseba, ki je po prejšnjem zakonu imela pravico, po tem zakonu pa izgubi pravico do invalidnine ali pravico do podpore za stare stariše, stariše ali brate in sestre, ali da ni zadovoljna z rešitvijo upravne oblasti, pošlje upravna oblast tako zadevo pristojnemu sodišču v rešitev.

Rešitev upravne oblasti, proti kateri v roku 15 dni po obveščenju ni bila podana nobena pritožba, postane izvršna.

Čl. 155.

Povišanje invalidnine po tem zakonu odmerijo upravne oblasti oziroma oblastne uprave »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojski« na podlagi izvršnih rešitev, katerimi se komu prizna pravica do invalidnine in na podlagi dokazov o pravici tudi pravica do večjega ali manjšega povišanja invalidnine.

Čl. 156.

Prijave in pritožbe, ki so po tem zakonu vezane na določen rok, se smatrajo za pravočasne, ako se v določenem roku oddajo občini ali pošti proti povratnemu recepisu, ali pa udruženju vojnih invalidov.

Čl. 157.

Od invalidnine ali njenega povišanja po tem zakonu se ne plača nikakršen davek ali davščina.

V neposredni davek, ki vpliva na višino invalidnine, njenega povišanja ali kake druge podpore po tem zakonu, se ne vračunavajo niti osebni davek niti davek na penzijo ali invalidski davek.

Čl. 158.

Nesposobnost za gospodarsko delo pri vdovah in ostalih članih družine, se dokaže s potrdilom zdravnika, kateremu je v dotičnem področju poverjeno nadzorstvo in zdravljenje invalidov.

Osebe, zaščitene s tem zakonom, se smatrajo za uboge, ako ne plačajo več nego 10 Din neposrednega davka.

Isto velja za oni del davka, ki odpada na invalida ali padlega, umrlega ali pogrešanega, ki je živel ali še zdaj živi v zadrugi.

Za zadrugarja se z ozirom na davek po tem zakonu računajo oče in otroci, v zajednici tudi nerazdeljeno.

Čl. 159.

Pravico do invalidnine in njenega povišanja imajo tudi one vojne in civilne osebe in družine takih umrlih oseb, ki so bile prisiljene, da stopijo v sovražno vojsko, pa so se ponesrečile pri izvrševanju vojne dolžnosti.

Čl. 159. a

Invalidi, aktivni in rezervni oficirji, ki so po izvršni sodnijski razsodbi postavljeni v invalidsko stanje, preden je stopil ta zakon v veljavo, se imajo takoj premestiti v naslednji višji čin v smislu odredbe čl. 35. tega zakona.

Isto velja tudi za vdove in sirote padlih, umrlih in pogrešanih rezervnih in aktivnih oficirjev.

Čl. 159. b.

Ob priliki sklepanja novega zakona, s katerim se regulirajo plače in ostale doklade uradnikom civilne in vojne vrste, se invalidom in rezervnim oficirjem, kateri že uživajo invalidsko podporo ali penzijo po današnjem zakonu regulira penzija po novih plačah aktivnih uradnikov civilne in vojne vrste.

POGLAVJE XV.

Pooblastila.

Čl. 160.

Pooblašča se Ministerski svet, da more sklepati pogodbe s tujimi državami, s katerimi bi se vzajemno reguliralo podeljevanje državne zaščite in podpore našim in tujim državljanom, ki so zaščiteni s tem ali podobnimi zakoni, a se nahajajo izven svoje države.

Čl. 161.

Pooblašča se Ministerski Svet, da z ozirom na neenakost, ki glede neposrednih davkov vlada v posameznih pokrajinah, za posamezne pokrajine izpremene v čl. 55., 56., 59., 61., 79. in 159. navedene davčne meje, da se na ta način prepreči, da uživajo osebe ali družine z isto ekonomsko močjo v eni pokrajini invalidnino in njeno povišanje, dočim te pravice v drugi pokrajini zaradi neenakosti obdavčenja nimajo.

Pooblašča se Ministerski Svet, da v slučaju povečanja današnjih stopenj neposrednih davkov sorazmerno povečanju izpremeni številke v znesku neposrednih davkov, ki so po tem zakonu merodajni za dosego ali izgubo pravice do invalidnine ali njenega povišanja.

Čl. 162.

Pooblašča se Ministerski Svet, da po potrebi določi posebno draginjsko doklado osebam, zaščitenim s tem zakonom, v smislu odredb zakona o draginjski dokladi uradnikom in javnim nameščencem.

Čl. 163.

Pooblašča se Ministerski Svet, da v slučaju velike potrebe, kadar bi ne bilo mogoče v ajvnih zavodih, odbere tudi privatne bolnišnice, sanatorije in kopališča, da sprejemajo invalide v zdravljenje proti primerni odškodnini.

Z odlokom Ministerskega Sveta se lahko obvežejo tudi velika poljedelska, trgovska in industrijska podjetja in to v prvi vrsti ona, ki so od države koncesijonirana ali subvencijonirana, da sprejemajo invalide in vojne sirote v strokovni pouk, ako bi se zanje na drugi način ne moglo poskrbeti.

Čl. 164.

Pooblaščajo se pristojni ministri, da za zgradbo, ureditev in vzdrževanje zavodov, ki so določeni za zdravljenje in strokovni pouk ali dosmrtno vzdrževanje invalidov in vojnih sirot, a pripadajo »Narodnemu fondu za invalide in družine pomrlih v vojski«, državi, samoupravnim telesom, osrednjemu uradu za zavarovanje delavcev ali dobrodelnim društvom in skladom, morejo brezplačno odstopiti državno zemljišče in zgradbo in da dovolijo uvoz brez carine in brezplačen prevoz predmetov, potrebnih za te zavode.

Čl. 165.

Pooblašča se Minister Socijalne Politike, da more zavode za zdravljenje in strokovni pouk invalidov — v kolikor je v njih prostora — dati na razpolago za zdravljenje in strokovno izobrazbo onih oseb, ki se ponesrečijo z nesrečnim slučajem pri svojem delu ali s kakim drugim nesrečnim slučajem, ali katere so nebogljene ali slepe od rojstva.

Otroci vojnih invalidov ali vojne sirote imajo pravico do brezplačnega zdravljenja, pouka in vzdrževanja v teh zavodih, a za ostale osebe naj nosi stroške oni, ki je to dolžan napraviti po zakonu.

Čl. 166.

Pooblašča se Minister Socijalne Politike, da na predlog glavne uprave »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojski« invalidskim udruženjem poveri popolno ali pa omejeno izvrševanje teh poslov:

1. vodstvo seznama oseb, zaščitenih s tem zakonom in vodstvo evidence vseh onih dejstev, ki vplivajo na uživanje te ali one vrste podpore.

2. Izdavanje objav za prevoz v smislu zakona potom invalidskih organizacij.

3. Sprejemanje prijav, prošenj in pritožb oseb, zaščitenih s tem zakonom, kakor tudi sklepov in odlokov vseh oblasti in ustanov, ki so po tem zakonu pozvane za izvedbo tega zakona.

4. Prevzemanje in razdeljevanje vseh podpor v naravi.

5. Izplačevanje invalidnine, njenega povišanja in vseh ostalih podpor po tem zakonu.

Čl. 167.

Invalidnina in njeno povišanje začne teči po tem zakonu od 1. jan. 1923.

Čl. 168.

Vse upravne in samoupravne oblasti in ustanove so dolžne odzvati se pozivu »Narodnega fonda za invalide in družine pomrlih v vojski« kot invalidskih udruženj, katerim je Minister Socijalne Politike v smislu čl. 137. tega zakona poveril izvedbo določenih poslov po tem zakonu.

Uradniki, ki bi bili nemarni v reševanju zadev po tem zakonu, se kaznujejo po zakonu o uradnikih civilne vrste in po ostalih predpisih.

Čl. 169.

Minister Socijalne Politike izda v sporazumu z zainteresiranimi ministri potrebne pravilnike za izvedbo tega zakona.

Čl. 170.

Ko stopi ta zakon v veljavo, se razveljavijo vsi zakoni in odredbe, v kolikor nasprotujejo temu zakonu.

Ta zakon stopi v veljavo, ko ga podpiše Kralj, z razglašenjem v »Službenih Novinah«.

Za stare naročnike stane ta številka s prilogo 75 para, za nove naročnike 3 Din.

nu in izvršil popolno klasifikacijo vseh invalidov. Znatno je povišal rezervirana mesta služb izključno za vojne žrtve. Stavljeni pa so bili še sledeči predlogi, ki bodo od senata iz zahvalnosti do žrtev za domovino brez vsakega zmanjšanja sprejeti.

a) ukinjuje se razlika med invalidi in polinvalidi; vsi dobivajo pokojnino. Klasificirajo se samo kot stalni ali začasni vpokojenci;

b) to klasificiranje ne bo vršila več komisija, temveč sam pristojni minister na predlog komisije;

c) ta komisija bo temeljito izpremenjena. Vladni komisar bo kontroliral, ako se dela v primeru z zakonom. Minister bo dajal instrukcije in zahteval lahko ponovna postopanja;

d) interesenti imajo popolno svobodno pridobivanje vsega prava, posebno glede pokojnin;

e) v prilikah ako zahtevajo službe, si lahko izberejo kakšno žele in poljuben kraj. Dokler niso sprejeti imajo vse pravice, ki jim pritičejo po zakonu;

f) vse občine, ki imajo preko 50000 prebivalcev, morajo rezervirati gotova mesta za vojne žrtve, s tem, da imajo prvenstveno pravo one, ki so iz dotične občine.

Kakor se vidi, invalidsko vprašanje na Francoskem napreduje pred nami. To pa zato, ker znajo s čutom ceniti zasluge in položaj nesrečnih žrtev. Tako je tudi v vseh državah, kjer je morala in pošteno mnenje zares narodnih zakonodavcev.

Prvi Maj.

Praznik dela, praznik znoja in trpljenja, praznik vseh onih, ki jih tarejo najhujše nadloge življenja — je tudi naš praznik! Pozdravljeni vsi, ki se zavedajo njegovega pomena, pozdravljeni v nadi, da nam vsem kmalu vzcvete tisti prvi maj, ki bo zagotovil vsakemu poštenemu človeku v pošteni človeški družbi pošteno mesto!

Naš prvi praznik.

Peto leta poteka, odkar obstoja naša država, ki je bila priklicana v življenje s krvjo tolikih žrtev. Nebroj junakov je dalo brez pomisleka in **brez obotavljanja svoje življenje v prepričanju, da bo njihova kri sveto poroštvo za boljšo bodočnost prihodnjih rodov.**

Žal, da tisti, ki so bili poklicani prevzeti in upravljati to dedščino, naš kraljevino, niso vedno v tisti meri upoštevali žrtve, kakor bi bilo to potrebno. Prav je, da spoštujemo spomin tistih, ki so pustili svoje življenje na bojnih poljanah, še bolj prav in nujno potrebno pa je, da vsi delujemo v smislu nemih oporok teh nebrojnih junakov. V tem oziru je gotovo eno glavnih zahtev skrb za družine padlih in za vse one, ki jim je sicer vojna pustila življenje, pa jim je vzela zdravje, za vojne invalide!

Kakšna je bila doslej skrb mnogih merodajnih faktorjev za vojne invalide, vdove in sirote, ne bomo razpravljali na tem mestu. Pogosto smo že poudarjali to čudno skrb in marsikak invalid, vdova in sirota jo bridko občuti na svoji koži. Da bi ne trajala več dolgo!...

Preidimo za danes to žalostno poglavje! Dokazali smo za časa vojne in po vojni, da znamo in da moremo pretrpeti marsikaj, dokazali pa predvsem, da nismo nikdar izgubili izpred oči ene svetle misli, naše vodilne zvezde — svobode vseh Slovencev, Hrvatov in Srbov. Ko so stoteri in tisočeri oklevali semtertja, smo se mi, vojne žrtve sestali, se bratsko in odkrito porazgovorili in se strnili v enotno Udruženje. S tem smo jasno povedali, kaj je želja tistih, ki so to državo ob njenem rojstvu blagoslavljali s svojo krvjo...

Letos praznuje Udruženje vojnih invalidov, vdov in sirot na dan sv. Jurija, dne 6. majnika svojo krstno slavo.

Krstna slava je največji praznik naših srbskih tovarišev. V njej živi med njimi simbol narodne zavesti, svobode in ponosa. V najhujših dneh, ko je srbsko ljudstvo trpelo pod turškim jarmom, je s praznovanjem tega praznika krepilo narodno zavest in netilo lučko upanja v dan, ko mu zopet zasije svoboda.

Svoboda nam je sedaj zasvetila, dasi je še vedno obdana s trpljenjem. Mi vemo, da pride nekoč tudi dan, ko bo končano trpljenje in gorje in nam v skupnem domu ne bo treba več gladovati, ampak bomo lahko s poštenim delom pošteno živeli.

Izvršni odbor bo prvo skupno krstno slavo vsega udruženja proslavil na kolikor mogoče primeren in dostojen način. Enako naj po svojih najboljših močeh store tudi vse podružnice. S tem bomo najbolje okrepili našo zavest in pokazali ljubezen napram tistim, ki so jo vredni!

Poglavje o podporah.

Dosedaj se je pri podružnicah U. V. I. (prej splošne organizacije vojnih invalidov) prakticiralo razdajanje podpor najrevnejšim in najpotrebnejšim iz vsot, ki so bile neznatne in vsled tega podpore tudi ničevne. Ali pa se je razdelil, recimo, izkupiček veselice itd., na vse invalide, ne glede na njih potrebo.

Nočemo pisati v tem članku, kako naj se razdeljujejo podpore in komu naj se dajejo, nego hočemo nekoliko spregovoriti o razdeljevanju podpor sploh.

Napačno je mnenje vsakega odbora podružnice, da denar, ki ga ima, ali ga je nabral v to svrho, treba takoj razdeliti. Ne. Podpora se naj daje po potrebi in to tedaj, če je v blagajni takšna svota, da dotičnemu prosilcu, kateremu se da, tudi nekaj zaleže.

Mnenja smo, da vsak, kdor prosi podporo, prosi zato, da bi si z njo olajšal bedno stanje, da bi si z njo vsaj nekoliko opomogel. To je namen in cilj vsake podpore. Mnenja smo tudi, da menda ni nobenega invalida, ki bi prosil samo zato, da bi dobil tudi on, pa vseeno, četudi samo 30 dinarjev. To bi bilo nevredno dotičnega prosilca.

Podpora se naj razdeljuje le takrat, ko ima blagajna toliko denarja, da ji pri izdajanju znatne, podčrtavamo znatne podpore, ostane v blagajni tudi dovolj denarja na razpolago za nepredvidne slučaje in potrebe. Nikdar se ne sme izčrpati vsa blagajna do zadnje krone. Tudi se ne smejo dajati podpore v ničevnih zneskih 30, 60, 80 dinarjev, ker s tem zneskom ni prav nič pomagano prosilcu, vzbuja pa le zavest pri drugih, ki so prosili, a ne dobili, pa tudi pri onih, ki niso prosili. Kajti, vsak človek je v današnji človeški družbi pokvarjen toliko, da se peha za podporo — ker je zastonj — pa če je tudi samo 1 krona, ker se baje »podarjenemu konju ne gleda na zobe«. Če pa bodo člani videli, da se podpore dajejo le v najskrajnejših slučajih, ko je res neizogibna potreba za pomoč, kakor v slučaju bolezni, smrti, brezposelnosti, ki pa je ni sam zakrivil, porodu itd., in da se dajejo v takšni višini, ki za trenutek vsaj olajša obupen položaj dotičnika, pa ne bo zavisti, vsaj v takšni meri ne. Ker nevreden je član organizacije tisti invalid, ki hoče, da se da njemu, kot manj potrebnemu prej, nego nujno potrebnim. Mi vsaj ne verjamemo, da bi se našel tak invalid. Poleg tega treba pa podružničnim odborom imeti vedno v svojih blagajnah primerno rezervo. In to ne samo, kakor smo že enkrat omenili, za podpore, nego tudi za druge svrhe, kakor na primer, da podružnica nabavi svojim članom kakšno življensko potrebščino ceneje itd.

Pri vsem tem, kar se tiče razdeljevanja podpor, bi se pa podružnice naj držale tudi lojalnosti k centralnemu odboru, oziroma sedaj k »Izvrševalnemu odboru« U. V. I., in ga prej, pred izdajanjem podpore obvestile pri razdelitvi pravičneje, a »Izvršni odbor« bi imel boljši vpogled v stanje invalidov dotičnega okraja in bo lahko dajal svete. Žal, da se še nahajajo odbori, ki vrše vse na svojo roko, in poznajo centralo samo tedaj, ko treba od nje kaj zahtevati. Žal, pravimo, ker tudi temu se bo prišlo v okom in če ne z lepa, pa po zasluženju. Kdor se ne uda in bo delal samo po svoji glavi (ki je, mimogrede povedano vedno pristranska), bo se moral umakniti. Kajti nepristranost mora biti doma v naših organizacijah, ker smo vsi nesrečniki in invalidi.

Sicer pa o tem poglavju drugikrat več.

Omeniti še moramo to, da so se zgodili slučaji, da so odbori pred svojim občnim zborom, posebno pa, če so čutili, da se po občnem zboru ne vrnejo več na svoja mesta, naravnost hazardno razdajali ves obraz v podpore. Dobili so potrebni in dobili so tudi, ki ravno niso bili potrebni. Tako je iz precejšnje svote dobil vsak nekaj. Prvi si s tisto malenkostjo niso mogli pomagati v ničem, drugi so jo zapili takoj — ker je bil iz neba vržen denar. Da je to krivično, ni treba povdarjati. Da je pa tudi nesramno, hočemo pribiti. Ako misli odbor, da je treba novemu odboru oddati prazno blagajno, kakor jo je recimo tudi on prazno sprejel, je to mišljenje nevredno imena: invalid. S tem je pokazal in dokazal svojo manj vredno kvalifikacijo in nič več.

Vendar upamo, da se naša organizacija »Udruženje vojnih invalidov« v kratkem otrese vseh takih pojavov in da bodo v odborih možje, ki jih ne bo vodila lastna trma in napuhnjenost, nego dobrobit organizacije in nje članov. In s takimi možmi-odbori bo izvršni odbor U. V. I. z ramo ob rami reševal težke naloge in vodil organizacijo k uspehom.

Če bo v redu vse kolesje ure, bo šla natančno in zanesljivo.

Ne pozabite tega, tovariši odborniki podružnic U. V. I. in tudi Vi ne, tovariši invalidi, člani U. V. I.

Organizirajmo se!

Marsikaj je v gigantičnem boju, ki ga vodijo ponižani in razžaljeni za svoje pravice, za svojo dostojanstvo, izpomenljivega. Marsikatero geslo velja le nekaj časa, pa izgubi svoj pomen, če se izpremene razmere, v katerih se je zglasilo. Ena pesem se pa neprenehoma ponavlja z enakimi besedami in z enako melodijo, tako da postaja marsikomu že dolgočasna, ker jo je že prevečkrat slišal. To je pesem o organizaciji.

K ponižanim in razžaljenim, k delavskemu razredu pa se je po vojni še pridružila, ali bolje, je nastala še ena organizacija, ki je pojav onih iz najbolj ponižanih združenj bitij. Pred vojno organizacijo le nismo poznali, le redkokedaj videli ali slišali o kakem takem nesrečnem človeku, ki ni po svoji krivdi, nego na ukaz položil svoje zdravje, svoje ude v korist — zopet ne samemu sebi, nego komu njemu tujemu — kapitalu, ki ga izkoriščava.

Ta organizacija je organizacija invalidov in člani nje so ljudje, mladi, polni moči in zdravja (bili so namreč še pred kratkim), a vendar so dosmrtni pohabljenci, nesrečniki — vojni invalidi.

Z neizmernimi obljubami in enthuaizmom so jih obsipavili, ko so jih podili na morišča. A sedaj so umrle obljube, enthuaizem se je razblinil. Niso več potrebni in zato — kdo bi se bavil z njimi. Pred vojno so mnogi in mnogi iz danes pohabljenih žrtev morije in kalitalistične brezsrčnosti vedeli za boj, ki ga vodi delavstvo proti kapitalizmu, še manj se ogrevali za ta boj, celo obsojali delavstvo, da se bori za svojo človečansko dostojanstvo. Danes, ko je želja kapitala po razširjenju svojega trga pohabila — četudi v imenu narodnosti in domovine (kdo to še verjame) — nešteta človeška bitja, danes so te žrtve enake z izkoriščevanim delavstvom. In četudi, kar se tiče naše Jugoslavije, bila je posledica morije rojstvo samostojnosti jugoslovenskih plemen in združitev v eno narodno državo, se žrtve, ki so največ žrtvovale za to, sedaj najbolj pozabljene. A oni, ki niso ničesar žrtvovali, ki so nasprotno, obogateli, ti so češčeni. Kapital je povsod enak, žrtve so povsod pozabljene.

In to bridko spoznanje je ustvarilo organizacijo vojnih invalidov, vdov in sirot. Ta nesrečna bitja so se v svojem obupu združila, zavedajoč se, da le tako združena lahko povzdignejo svoj glas protesta in zahteve po pravici, glas, ki ga morajo slišati tisti, ki danes žive v izobilju, ki danes vodijo krmilo države, za katero so posredno ali neposredno te žrtve žrtvovale svojo srečo, zdravje in blagostanje

Ali ne vsi, ne vsi, ki so bili žrtve in trpe, stoje v organizaciji vojnih invalidov, vdov in sirot. Rekli smo v začetku, da se pesem o organizaciji poje že dosita. Ali vendar moramo reči, da še — vse premalo. Ona bi se morala peti tako, da bi udarjala neprestano na ušesa vsem že organiziranim vojnim invalidom, vdovam in sirotam, neorganiziranim pa noč in dan, celo v spanju. To je prava beseda. Evangelij organizacije se ne razglaša zaradi lepote, ampak radi potrebe. Tudi pevcu ni razkošna radost, ponavljati pesem, ki jo je pel že tisočkrat. Ali kristjani molijo svoj očenaš vedno enak že nad tisoč let dannadan, pa se ga še niso naveličali in se ga ne smejo.

V organizacijo bi se lahko nehalo klicati vojne invalide, vdove in sirote, če bi njen glas že dosegel zadnjega iz teh nesrečnikov in če bi že bili vsi organizirani. In še takrat bi se moralo govoriti o organizaciji, o pojačenju nje discipline. Dokler pa ni tega, mora doneti ta pesem, kakor zvon iz stolpa lin.

Najdejo se sicer starokopitneži, a to so večina invalidi, ki stoje v vrstah delodajalcev, ki niso ničesar zgubili na svojem blagostanju, a kar so, so za sebe. Ali teh je malo. Pač pa, še so tudi taki, ki so še brezbrižni za organizacijo, ki se še ne zavedajo, da je le v združenju moč in pomoč. Tudi ti že pojemajo. Ali dokler bomo imeli še takšne brezbrižnike, neorganizirane vojne invalide, vdove in sirote, bodo ovira vsakemu vidnemu napredku organizacije, pa tudi zboljšanja svojega položaja.

Neorganiziran invalid se sicer kaže prijatelja organizaciji, zabavlja, preklinja, išče pri nji pomoči, a sam s svojo osebo ne migne z mezincem, da bi pojačil moč organizacije s pristopom. Poleg tega pa so še tudi taki organizirani, ki mislijo, da če plača članarino, da se mu že mora odpreti nebo in da mu mora organizacija preskrbeti in narediti vse. On ne misli, da je organizacija on sam v družbi s tovariši in vsako njegovo najmanjšo delo za organizacijo, je delo za samega sebe.

Ako bo naša organizacija dobro organizirana in močna, nas bo vlada uvaževala in nam dala, kar je našega. Žalostno je sicer dejstvo, da vlada tega sama ne ve, ali ker enkrat ne ve (noče vedeti) moramo ji mi iz tisočerih grl kot z enim glasom povedati, da zahtevamo. Tovariši, zahtevamo, ne prosimo. Mi nimamo ničesar za prositi, nego zahtevati, da se izpolnijo obljube, dane nam pred sedmimi leti. Tudi oni niso nas prosili, ko so nas poslali na bojišče, nego so ukazali. Zato zahtevamo tudi mi. To pa lahko le, če smo organizirani vsi, prav do zadnjega. Posameznika ne bo nikdo poslušal.

Vsak organiziran invalid, vojna vdova in sirota mora imeti naročen časopis, svoj časopis Vojni invalid in ga razširjati še med neorganizirane. To spada k organizaciji in njeni moči. Tako je mogočno bojno sredstvo in čim bolj je to bojno sredstvo razširjeno, tem bolj je razširjena zavest o pomenu organizacije in glas časopisa se sliši tudi tam, kamor često človeška beseda v netiskani obliki ne prodre.

Invalidski zakon in z njim vse izboljšitve se je zavlekel. In tako stoje invalidi brez vsake zaščite in pravic. Strankarstvo je tudi invalidski zakon, kakor druge zakone, oviralo, da niso še polnomočni. In baš glede invalidskega vprašanja bi ne smelo strankarstvo vplivati na njegovo ureditev. Invalidi niso pohabljeni in bolni radi strank, nego radi države. In to bi morale upoštevati vse stranke.

Sicer pa smo invalidi tudi v tem oziru krivi nekoliko sami. Vsaj v toliko, da še nismo vsi organizirani in pa v toliko, da se nekateri preradi udejstvujejo v strankarskih bojih jugoslovenskega, oziroma slovenskega naroda kot invalidi. Ako bi se kot osebnosti, bi ne bilo nič za oporekati, zakaj vsak suje ali poljublja bič, kakor hoče, vsak se udejstvuje po svojem političnem prepričanju. Ali so, ki delajo napako to, da pod svoje ime stavijo besedico: invalid itd., mesto, svoj resničen poklic. Da bi pa bilo stanje zdravja človeka poklic, to je unikum, zloraba v tem slučaju. Vsak ima svoj poklic, beseda, ali stanje na pr.: bolnik, pa ni in ne more biti poklic. Stanje »invalid« je stanje bolnika, poklic pa je to, s čim se bavi za svoj življenski obstoj. Penzija invalidska in podpore pa so take, da niti od daleč ne zasigurajo temu bolniku (invalidu) življenski obstoj. In ta zloraba invalidskega imena neverjetno silno škoduje veljavi organizacije.

Ni torej samo dovolj, da smo invalidi. Mi moramo biti vsi organizirani v invalidski organizaciji in to trdno, disciplinirano. Mi moramo tiste, ki niso še organizirani, pripraviti v organizacijo. Mi moramo čitati in pisati v naš list. Mi se moramo pa še pred vsem zavedati, da smo strokovna in bojna organizacija, v kateri ni mesta politiki strankarstva. Zato naj bo beseda »invalid« vsaj sveta, ker je že s krvjo in trpljenjem posvečena, nikdo pa naj ne bo tako drzen in nesramen, da jo ometava s pljunki strankarstva in jo stavi pod svojo cenjeno ime kot črva na skico politično nezavednim ribam.

Naj gre neprestano naš klic od invalida do invalida, od vdove in sirote, do vdove in sirote, kličoč in valeč:

Trpini, vojni invalidi, vdove in sirote, organizirajmo se vsi do poslednjega.

Naše gibanje.

* **Podružnica v Žireh** je imela v nedeljo 15. aprila t. l. veselico v Sokolskem domu. Dramatični odsek Sokola je iz naklonjenosti prireditelj igro »Raztresenec« in pevski zbor je zapel več lepo ubranih pesmi in s tem pripomogel, da je naša veselica tako lepo uspela. Udeležba je bila nepričakovano ogromna. Ljudstvo nam je pokazalo naklonjenost in sočutje, za kar se vsem udeležencem toplo zahvaljujemo. Najiskrenejša hvala tudi odseku »Sokola« za neumorno sodelovanje. Del čistega dobička 150 Din pošiljamo za tiskovni sklad »Vojnega invalida«.

* **Jurjev dan v Ptuju.** Tamkajšnja podružnica proslavlja 29. aprila prvikrat svoj društveni praznik. Ob pol 11. zbirališče na Florjanskem trgu za zborovanje in manifestacijski obhod. Ob 2. uri popoldne javna tombola na Florjanskem trgu. Dobitki, ki so bogati, se bodo delili v društveni pisarni, Prešernova ulica 10. Po tomboli se vrši veselica s plesom in prosto zabavo v gostilni »Novi svet« (vinarija). Vstopnina 5 Din za osebo. Udeležite se vsi. Čisti dobiček gre za revne člane. Prostovoljna darila za tombolo se sprejemajo od 22. do 29. t. m. v društveni pisarni.

* **Zahvala.** Odbor udruženja voj. invalidov Kraljevine SHS, podružnica Celje, izreka tem potom najiskrenejšo zahvalo vsem darovalcem in drugim, ki so s svojim obiskom pripomogli, da je veselica prirejena dne 8. aprila t. l. tako lepo uspela. V prvi vrsti se zahvaljuje odbor gostilničarki pri »Jugoslovanu« v Gaberju, gospej Emiliji Verčkovnik, ki nam je prepustila brezplačno dvorano in razsvetljavo in se sploh v vseh ozirih izkazala naklonjena našemu društvu. — Odbor.

* **Izredni občni zbor pri podružnici v Kranju** se bo vršil 10. junija t. l. vsled sklepa seje izvršnega odbora.

Z invalidskega shoda v Kranju. Dne 22. aprila t. l. se je vršil v prostorih hotela pri »Novi pošti« javen invalidski shod. Otvoril ga je tamkajšnji predsednik tov. Jerala. Govorila sta delegata izvršnega odbora iz Ljubljane, od katerih je eden obširno poročal o taktiki in ciljih bodočega delovanja, drugi pa o splošnem organizatoričnem delovanju. Govora sta imela ugodne utise na bodoči procvit podružnice.

* **Shod v Trbovljah.** Tamkajšnja podružnica je imela dne 2. aprila 1923 v prostorih gostilne pri Volkarju v Lokah javen invalidski shod. Za predsednika shoda je bil izvoljen tov. Rupert Štraus, zapisnikarja pa Mihael Kosi. Besedo je dobil tov. Stanko Kolenc, ki je poročal o delegatski anketi dne 10. marca in občnem zboru dne 11. marca v Ljubljani. Za njim pa je delegat iz Ljubljane govoril o razvoju organizacij, kongresu za proučevanje invalidskega vprašanja in načrtu bodočega invalidskega zakona. Zborovalci so z zanimanjem in pritrjevanjem poslušali. Udeležba ni bila kot se je pričakovala. Vzrok je bil, ker je bil ravno velikonočni ponedeljek in zelo krasno vreme. V tem slučaju pa to ni opravičljivo, ker mora vsak naš član biti zaveden in mora dokazati, da mu je najprvo organizacija.

* **Izvršni odbor v Splitu** je imel 15. aprila t. l. glavno letno skupščino. Javlja nam odbor pod predsedstvom tov. kap. Jurišiča. Poznamo tovariša kot vrlega energičnega moža, pod katerega vodstvom se nadejamo najlepšega procvita naših bratskih organizacij iz Dalmacije. Kapetan Jurišič je tudi v Sloveniji znana oseba kot nekdanji borec po prevratu za osvobojenje Prekmurja, kjer je padel kot žrtev boja v madžarske roke in prišel nazaj invalid. V kolikor so se sestali naši delegati na kongresih ž njim je pokazal vedno najlepšo ljubav do nas Slovencev in je tudi naročnik našega »Vojnega invalida«. Posebno rad pa zapoje naše slovenske pesmi, ki so mu priljubljene in dobro znane. Zato je bilo treba, da smo se ga ob tej priliki nekoliko širše spomnili in mu želimo na njegovem predsedniškem mestu obilo zaželjenega uspeha v naši skupni stvari.

Razno.

= **Dopisovanje podružnic.** Vkljub okrožnici z dne 16. septembra 1922, opr. št. 2742/22, se dogajajo še vedno velike nerednosti pri vlaganju prošenj za različne podpore, trafike, koncesije, službe itd. Ponavljamo zadnjikrat:

Vsaka prošnja naj bo kratka, a dobro utemeljena z natančno navedbo, zakaj prosilec prosi, ter opremljena z vsemi potrebnimi prilogami. V prošnji se mora navesti poklic prosilca, rojstno leto in dan. domovinsko občino, sedanje bivališče, število družinskih članov, premoženjske razmere, diagnozo, t. j. hibo oziroma ako je vdova, delanezmožnost, štev. invalidskega uverenja, štev. likvidacijskega lista, potrdilo davčnega urada glede plačila neposrednega davka. Pri vdovah pod 42 let, ki prosijo za dodatek k pokojnini, se mora priložiti tudi zdravniško spričevalo, ki svedoči, da je prosilka res za delo nezmožna. Poleg navedenega opozarjamo vse člane (ice), da morajo vlagati prošnje in le potom svoje podružnice. Vse prošnje in vloge, ki bodo naravnost in brez vednosti pristojne podružnice poslane izvršnemu odboru v Ljubljano, se bodo zavrgle ter ne bomo niti odgovarjali na iste. To pa radi tega, ker se s takimi vlogami izvršnemu odboru otežkočuje delo in dela nepotrebne izdatke pri poštnini.

Brezobrestno posojilo dobi le oni, ki dokaže, v kake svrhe ga rabi in pa, da si bo s tem trajno zboljšal svoj pridobitni položaj. Ob enem mora navesti dva ali vsaj enega poroka, ki mora biti hišni posestnik, trgovec ali kaj sličnega, tudi državne definitivno nastavljene osebe se smatrajo istotako kot dobri poroki. Za začasno pomoč pa se dajejo izključno samo podpore. To v vednost članom in podružnicam enkrat za vselej.

Pod žigom prezentacije podružnice naj bo zaradi hitrejšega in uspešnejšega poslovanja navedena kratka vsebina prošnje, n. pr.: N. N. prosi denarne podpore.

= **Vsem članom!** Vse člane opozarjamo, da mora biti najkasneje do konca tega leta izvedena točna statistika invalidov, vdov in sirot. Zato nujno prosimo, naj gredo vsi člani svojim podružnicam pri tem delu na roko na ta način, da se jim čim hitreje odzivljajo in jim dajejo kar najtočnejše podatke. Razposlali smo tiskovine, ki naj jih vse podružnice točno izpolnijo v vseh rubrikah, ki so jasno in točno označene. Da ne bo pozneje nepotrebnih pritožb in pisarjenja, opozarjamo tem potom člane še enkrat, naj v lastnem interesu store vse, da podružnicam delo olajšajo in pomagajo do čim prejšnje izvedbe točne statistike.

Tožba. Tajnika Izvršnega odbora tov. A. Ušana, toži šef Odseka za socijalno politiko g. dr. Goršič, zaradi govora, ki ga je govoril na zadnjem občnem zboru in zaradi izjave, ki jo je tov. Ušan dal na zapisnik o priliki zaslišanja po inšpektorju ministrstva za socijalno politiko, g. Gavrilovića. Obakrat je tov. Ušan nastopal v imenu Izvršnega odbora. Čudno se nam torej zdi, da je sedaj on osebno tožen. — Razprava utegne postati zanimiva. O zadevi bomo še poročali.

= **Naš odgovorni urednik** je seveda tudi tožen! Toži ga šef oddleka za socijalno politiko, g. dr. Goršič, zaradi člankov »Proč s tlačitelji« in »Domišljavost g. šefa socijalne politike«, ki sta bila objavlena v 6. štev. lista. Prvo zaslišanje je bilo dne 16. aprila t. l. Pri tej priliki je tov. Belinc izjavil, da poda svoj zagovor potom svojega pravnega zastopnika v roku štirih tednov. Kakor je videti, g. dr. Goršič s posebno pažnjo motri gibanje invalidov, ki so mu seveda za to ljubeznjivost iskreno hvaležni. — Sicer pa potrpimo, da čujemo končno besedo sodišča! O poteku razprav bomo poročali sproti.

= **Zopet ni kreditov.** Tukajšnjemu invalidskemu odseku pokr. uprave so popolnoma pošli krediti, posebno za izredne podpore. Naša delegata sta tozadevno v Beogradu pri g. ministru Periću že intervenirala radi odobrenja potrebnega kredita. Zato naj prosilci potrpe, ker iz nič tudi tukajšnji invalidski odsek ne more delati čudežev. Krediti morajo biti v kratkem nakazani, sicer bo udruženje energično interveniralo.

Naše glasilo je »Vojni invalid«.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Mariborski invalidi. Navedite konkretne slučaje s podpisi.

Iz upravništva »Vojnega Invalida« P. n. naročniki se opozarjajo, da smo pri zadnji številki našega glasila priložili položnice vsem, ki še niso poravnali naročnine, ter jih naprošamo, naj isto čimpreje poravnajo, sicer se jim bode list s prihodnjo številko ustavil.

Odgovorni urednik: Franc Belinc.
Tisk tiskarne Makso Hrovatin, Ljubljana.